

ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ศรีสะเกษ

เกษตรทฤษฎีใหม่

ตามแนวพระราชดำริ

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

คำนำ

พระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่ประจักษ์แก่คนไทยและทั่วโลก ทรงเป็นนักพัฒนาที่ทรงโปรดการใช้หลักการและทฤษฎีที่ “ง่าย” เพื่อแก้ไขสิ่งที่ “ยาก” ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังเช่น “**ทฤษฎีใหม่**” หนังสือ “**เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ**” เล่มนี้ฯพณฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี คัดลอกมาจากเอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมวิชาการ ครั้งที่ ๓๗ เรื่อง “การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ” เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ ในเล่มนี้จะใช้ **ตัวเข้มขีดเส้นใต้** เนื่องจากเป็นลายพระอักษร ซึ่งฯพณฯ องคมนตรีได้ “ขยายความ” เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจมากขึ้น โดยคำว่า “ขยายความ” จะใช้ตัวเอน เพื่อขยายความพระราชดำริให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้น โดยผู้อ่านสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เอกสารคัดลอกฉบับนี้ฯพณฯ องคมนตรีได้บรรยายมากกว่า ๑๐ ปีแล้ว อาจมีเนื้อหา บุคคล สถานที่ ไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน จึงขอภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สำนักงาน กปร.

สิงหาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

๑. หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล ๐๐๐๕/๑๘๕๕๑ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๙ เรื่อง พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเรื่อง “ทฤษฎีใหม่”	๕
๒. สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับ เกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่”	๒๓
๓. หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล ๐๐๐๕/๕๐๑๒ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๑ เรื่อง รายงานการปฏิบัติงานโครงการ “ทฤษฎีใหม่” ตามพระราชดำริ	๓๗
๔. การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ	๕๓
๕. ข้อสังเกตเกี่ยวกับเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” (เพิ่มเติม)	๗๓
๖. ทิศทางการพัฒนาชนบท ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	๘๑
๗. จาก “ห้กร้างทางพง” สู่ “ทฤษฎีใหม่”	๙๕

หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล ๐๐๐๕/๑๘๕๔๑

ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๙

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเรื่อง

“ทฤษฎีใหม่”

ที่ รล 0005/1541

สำนักราชเลขาธิการ

พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

17 ตุลาคม 2539

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เรื่อง "ทฤษฎีใหม่"

เรียน ฯพณฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2539

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาเอกสารขยายความพระราชดำริเกี่ยวกับ "ทฤษฎีใหม่" ที่ทรงแก้ไขเพิ่มเติม
จำนวน 1 ชุด

ตามที่ ฯพณฯ ได้ส่งร่างเอกสารขยายความพระราชดำริ เรื่องแหล่งน้ำ และ
พระราชดำริเรื่อง "ทฤษฎีใหม่" เพื่อขอให้ นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระ
บรมราชวินิจฉัยและขอพระราชดำริเพิ่มเติม เพื่อประกอบการอธิบายให้ผู้ปฏิบัติในสนามได้ทราบ
รายละเอียดยิ่งขึ้น ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระราชทาน
พระบรมราชวินิจฉัย ตามสำเนาเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

(หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี)

ราชเลขาธิการ

กองโครงการสัมพันธ์

โทร.2253457-62 ต่อ 552,556

โทรสาร 2243259

when it rains, the rain water can be stored in the reservoir and the farm ponds, in reserve for use in due time; the reservoir and the farm ponds act as rain water regulators. It follows that this system should provide enough irrigation water.

(8) Another big problem is the rather heavy initial expense.

The farmer will have to have external assistance.

(The government, the Foundation and private funds)

But the routine expenses will not be heavy for the farmers.

NEW THEORY ทฤษฎีใหม่
The Chai Pattana Foundation
15 March 1994

Project initiated : September 1987 (2530) Wat Mongkholchai
Muang District, Saraburi Province.

ข้อ 5. (อำพล)

โดยที่ "ทฤษฎีใหม่" เป็นการเพาะปลูก
อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก น้ำที่ใช้ไม่ได้มาจาก
"สระ" ทั้งหมด (นอกจากเวลาฝนทิ้งช่วง)
จึงเห็นว่าน้ำจะพอ และไม่ต้องอาศัย
"น้ำชลประทาน"

ข้อ 8.2

การขุดดินดูขั้วขึ้นไปหน่อย ก็เพราะต้อง
ถมแปลงเพาะปลูกให้สูงขึ้น เพื่อน้ำท่วม
หรือจัดให้การระบายน้ำสะดวกขึ้น

สรุปข้อแตกต่างระหว่างเอกสารทั้ง 2 ฉบับ

*

1. ข้อความในบทขยายความ "ทฤษฎีใหม่" ส่วนใหญ่จะเหมือนกัน
2. ส่วนที่สำนักงาน กปร. พิจารณา มีข้อความเพิ่มเติมจากฉบับของ
"พณฯ นายอำพล เสนาณรงค์" ดังนี้
  - 2.1 ข้อ 2. "มีความสามัคคีในชุมชน"
  - 2.2 ข้อ 4.3 "วัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นอาหารและรายได้เสริม"
  - 2.3 ข้อ 5. "ลงในสระ"
  - 2.4 ข้อ 8. หัวข้อที่ 3 "ในกรณีที่มีแหล่งน้ำอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องขุดสระอีก เพียงแต่ปรับปรุงแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้น หรือเพียงพอสำหรับใช้ในฤดูแล้ง นอกจากนี้บริเวณขอบสระควรปลูกไม้ผล เพื่อได้ร่มเงาทำให้น้ำในสระระเหยช้าลง"
  - 2.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนออื่น ๆ
"การพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ จะต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม ความพร้อมของตัวเกษตรกร ความสามัคคีในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและเผยแพร่ "ทฤษฎีใหม่" เพื่อการพัฒนา"

หมายเหตุ ข้อความที่ขีดเส้นใต้ในบทขยายความของสำนักงาน กปร. คือข้อความที่เพิ่มเติม

พระราชดำริเรื่องแหล่งน้ำ และทฤษฎีใหม่

พระราชดำริเรื่องแหล่งน้ำ “ธรรมชาตินั้นได้ปรับตัวสร้างความสมดุลระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์อยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าสภาพภูมิประเทศได้ปรับตัวเองให้เป็นลักษณะหนอง คลอง บึง เพื่อเก็บกักน้ำยามหลากมาในหน้าฝน ซึ่งทำให้มีน้ำใช้ในยามแล้ง แต่มนุษย์กลับละเลย ไม่ดูแลสมบัติธรรมชาติอันล้ำค่านี้ และนอกจากไม่ดูแลแล้วมนุษย์ยังมีความโลภ ที่ทำลายโครงสร้างธรรมชาตินี้ด้วย หนอง คลอง บึง จึงอยู่ในสภาพตื้นเขินจนใช้การไม่ได้หลายส่วนถูกยึดครองโดยไม่ชอบธรรม ผลสุดท้ายความทุกข์ยากก็เกิดขึ้น ยามน้ำหลากก็ไหลบ่า เพราะไม่มีหนอง คลอง บึง คอยรองรับเพื่อผ่อนคลายความรุนแรง และพอฟันหน้าแล้งก็เกิดภาวะแห้งแล้ง ไม่มีปริมาณน้ำเก็บกักไว้ใช้”

พระราชดำริ เรื่อง “ทฤษฎีใหม่”

๑. ถ้าพูดอย่างสรุปที่สุด เป็นวิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำนวนน้อยแปลงเล็ก (ประมาณ ๑๕ ไร่)

ขยายความ : เป็นเกษตรกรรายย่อย ฐานะค่อนข้างยากจน มีสมาชิกใน

ครอบครัวปานกลาง (๕ - ๖ คน) อยู่ในเขตใช้น้ำฝน

หากมีแหล่งน้ำเสริม ต้องใช้น้ำอย่างประหยัด

มีพื้นที่น้อย ประมาณ ๑๐ - ๒๐ ไร่ (เฉลี่ย

ขนาดฟาร์มต่อครัวเรือนทั่วประเทศ ๒๕.๙ ไร่)

หากมีพื้นที่มากกว่านี้ ควรจะต้องแบ่งทำส่วนหนึ่ง

ตามวิธีทฤษฎีใหม่ ตามกำลังของครอบครัว

ส่วนพื้นที่ที่เหลือต้องทำแบบเดิม

เน้นเกษตรกรที่ทำนาและทำไร่เป็นหลัก

อยู่เดิม เกษตรกรที่อยู่ในเขต ทำสวนไม้ยืนต้น และสวนผลไม้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมาทำเกษตรวิธีนี้

๒. หลักสำคัญ : ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวได้ (Self sufficiency) ในระดับชีวิต ที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขยายความ : เน้นให้เกษตรกรมีอาหารเพียงพอแก่การบริโภคตลอดปี มีสิ่งแวดล้อมดี สุขภาพและอนามัยดี มีรายได้พอซื้อเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตพอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ควรมีความพึงพอใจในชีวิตและความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน มีความสามัคคีในชุมชน และเข้าใจระบบ “ทฤษฎีใหม่” เหมือนๆ กัน

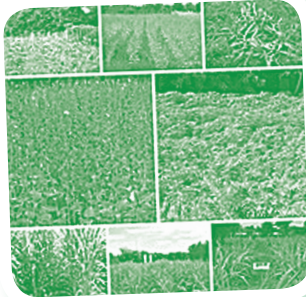
๓. มีการผลิตข้าวบริโภคเพียงพอประจำปี โดยถือว่าครอบครัวหนึ่งทำนา ๕ ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ข้อนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้

ขยายความ : เนื่องจากคนไทยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลักประจำวัน บริโภคข้าวเฉลี่ยประมาณคนละ ๒๐๐ กิโลกรัมต่อปี หากมีสมาชิก ๖ คน จะต้องบริโภคข้าวไม่ต่ำกว่าปีละ ๑,๒๐๐ กิโลกรัม ดังนั้น หากทำนาปีจะได้ผลผลิตไม่ต่ำกว่าปีละ $๕ \times ๓๒๕ = ๑,๖๒๕$ กิโลกรัม (ผลผลิตดังกล่าวเฉลี่ยจากผลผลิตเฉลี่ยทั่วประเทศเมื่อปี ๒๕๓๕/๓๖) แต่ถ้าหากสามารถควบคุมน้ำได้ไม่ให้ขาดในช่วงที่ต้องการและบำรุงรักษาที่ดี อาจจะได้ผลผลิตเพิ่มกว่านี้ ซึ่งก็จะเป็นส่วนเหลือจำหน่าย

๔. เพื่อการนี้ จะต้องใช้หลักว่า ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อไร่ ฉะนั้น ๕ ไร่ ต้องมี ๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร แต่แปลง (๑๕ ไร่) ทำนา ๕ ไร่ ทำพืชไร่ หรือผลไม้ ๕ ไร่ (= ๑๐ ไร่) จะต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร จึงได้ตั้งสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย

- นา ๕ ไร่ และพืชไร่พืชสวน ๕ ไร่
  - สระน้ำ ๓ ไร่ ลึก ๔ เมตร จุประมาณ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร (๑๙,๒๐๐)
  - ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ๒ ไร่
- รวมทั้งหมด ๑๕ ไร่

ขยายความ :

๔.๑ สูตรการแบ่งแปลง ๕ : ๕ : ๓ : ๒ หรือร้อยละ ๓๓.๓ : ๓๓.๓ : ๒๐ : ๑๓.๓ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นร้อยละ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ นี่เป็นสูตรโดยประมาณ อาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อย ขึ้นอยู่กับสภาพของ

พื้นที่ดินและค่าเฉลี่ยของฝน เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ดินไม่อุ้มน้ำ ฝนทิ้งช่วง ขนาดของสระน้ำจะต้องใช้พื้นที่ ๓๐% แต่ในภาคใต้ ฝนชุกเกือบตลอดปี ขนาดของสระน้ำอาจจะลดลงเหลือ ๒๐% เป็นต้น

ปริมาณน้ำดังกล่าวนี้ ความจริงได้จากการเก็บกักน้ำฝนในฤดูกาล สำหรับเพื่อสำรองไว้เสริมการทำนา ผลไม้ และพืชไร่ในช่วงฤดูฝนเมื่อเกิดความ

แห้งแล้ง และเพื่อใช้กับสวนผลไม้ และปลูกพืชราคาดี (ผักและดอกไม้) ในฤดูแล้ง ถ้ามีปริมาณน้ำเหลือเพียงพอ การปลูกพืชฤดูแล้งในนาข้าวต้องใช้วิธีที่ค่อนข้าง ประณีตและประหยัดน้ำจึงจะคุ้มทุน

๔.๒ ระบบการปลูกพืชสวน ไม้ยืนต้น และพืชไร่จะใช้วิธีการและชนิดของ พืชที่แตกต่างหลากหลายไปตามแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ภูมิภาค ฤดูกาล ตลาด และเส้นทางคมนาคม เป็นต้น ไม้เป็นสูตร ตายตัว

ตัวอย่างของพืชที่ควรปลูกได้แก่ :

● พืชสวน (ผลไม้) : เช่น มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้ม กล้วย น้อยหน่า มะละกอ และกระเทียม เป็นต้น

● พืชสวน (ผักยืนต้น) : เช่น แคนบ้าน มะรุม สะเดา เหลียง เนียง สะเอม ผักหวาน ขจร

ซีเหล็ก และกระถิน เป็นต้น

● พืชสวน (ผักล้มลุก) : เช่น พริก กะเพรา โหระพา ตะไคร้ ขิง ข่า แมงลัก สะระแหน่ มันเทศ ผือก ถั่วฝักยาว ถั่วพู และมะเขือเทศ เป็นต้น

● พืชสวน (ดอกไม้) : เช่น มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้รุ่ย ไรย

กุหลาบ รัก และช่อนกลั่น เป็นต้น

● เห็ด : เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดเป๋าฮื้อ เป็นต้น

● สมุนไพร และเครื่องเทศ : เช่น หมากรุก พริกไทย บุก บัวบก มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น

● **ไม้ยืนต้น (ใช้สอยและเชื้อเพลิง)** : เช่น ไม้ มะพร้าว ตาล มะขามเทศ สะแก ทองหลาง จามจุรี กระจิน ยูคาลิปตัส สะเดา ชี่เหล็ก ประดู่ ชิงชัน และ ยางนา เป็นต้น

● **พืชไร่** : เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง นุ่น เป็นต้น พืชไร่หลายชนิด อาจเก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้ และมีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ พืชไร่เหล่านี้ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และ มัน สำ ปะ หลัง เป็นต้น

● **พืชบำรุงดิน และพืชคลุมดิน** : เป็นพืชที่ควรปลูกแซมผลไม้ และ ไม้ยืนต้นขณะที่ต้นยังเล็กอยู่ปลูกหมุนเวียนกับข้าว หรือปลูกตามหัวไร่ ปลายนา พืชเหล่านี้บางชนิดใช้กินใบและดอกได้ด้วย ตัวอย่างของพืชกลุ่มนี้ เช่น ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนอัฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพรีา ชี่เหล็ก กระจิน รวมทั้ง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และถั่วพุ่ม เป็นต้น

หมายเหตุ : พืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งชนิด และการเลือกปลูกพืชควรเน้นพืชยืนต้น เพราะการดูแลรักษาในระยะหลังจะลดน้อยลง มีผลผลิตทยอยออกตลอดปี และให้ความร่มเย็นและชุ่มชื้นกับที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม

๔.๓ การเลี้ยงสัตว์ ควรเลือกเลี้ยงสัตว์น้ำ และสัตว์บกให้เหมาะสมกับแรงงาน และพื้นที่ที่เหลือ ตลอดจนอาหารที่จะได้ส่วนใหญ่จากแปลง ไม่เน้นเป็นรายได้หลัก วัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นอาหารและรายได้เสริม

๕. อุปสรรคสำคัญที่สุด คือ อ่างเก็บน้ำ หรือสระ ที่ได้รับน้ำให้เต็มเพียงในช่วงฤดูฝนจะมีการระเหยวันละ ๑ เซนติเมตร โดยเฉลี่ย ในวันที่ไม่มีฝนตกหมายความว่า ในปีหนึ่งถ้านับว่าแห้ง ๓๐๐ วัน ระดับน้ำของสระจะลดลง ๓ เมตร (ในกรณีนี้ ๓/๔ ของ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้ได้จะเหลือ ๔,๗๕๐ ลูกบาศก์เมตร) จึงจะต้องมีการเติมน้ำเพื่อให้เพียงพอ

ขยายความ : ในกรณีที่ไม่มีน้ำจากแหล่งภายนอกมาเติม และเป็นปีที่แห้งแล้ง (ไม่มีฝนนานถึง ๓๐๐ วัน) สระเก็บน้ำนี้จะใช้เสริมแปลงปลูกข้าวได้เพียง ๔.๗๕ ไร่ แต่ถ้าต้องการแบ่งไปรดพืชยืนต้นให้รอดตายข้ามปี ก็จะต้องลดพื้นที่นาลงเหลือ ๒ - ๓ ไร่ หรือน้อยกว่านี้

แต่ถ้าเป็นปีที่ฝนปกติ หรือแล้งไม่มากนัก น้ำในสระก็จะเพียงพอสำหรับการปลูกข้าว ๕.๐๐ ไร่ และเสริมพืชสวนและพืชไร่อีก ๕ ไร่

หากต้องการให้ไม่มีความเสี่ยงจากความแห้งแล้ง และขาดน้ำก็จำเป็นต้องหาแหล่งน้ำภายนอกมาเติมลงในสระ

๒. มีความจำเป็นที่จะต้องมีแหล่งน้ำเพิ่มเติม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สร้างอ่างเก็บน้ำจุ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สำหรับเลี้ยงพื้นที่ ๓,๐๐๐ ไร่

๗. ถ้าพึ่งอ่างเก็บน้ำ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงได้ ๘๐๐ ไร่

(โครงการที่วัดมงคลชัยพัฒนามีพื้นที่ ๓,๐๐๐ ไร่ แบ่งเป็น ๒๐๐ แปลง) อ่างนี้จึงเลี้ยงได้ ๔ ไร่ต่อแปลง ถ้าพึ่งสระในแปลงเลี้ยงได้ ๔.๗๕ ไร่ จึงเห็นได้ว่าหมิ่นเหม่มาก (๔.๗๕ ไร่ + ๔.๐๐ ไร่ = ๘.๗๕ ไร่) ถ้าค่านึงถึง ๘.๗๕ ไร่นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้อีก ๖.๒๕ ไร่ จะต้องอาศัยเทวดาเลี้ยง แต่ถ้าค่านึงว่า ในระยะที่ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้น้ำ หรือมีฝนตกน้ำฝนที่ตกมาจะเก็บน้ำได้ในอ่าง และในสระสำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ อ่างและสระจะทำหน้าที่เฉลี่ยน้ำฝน (regulator) จึงเข้าใจว่าระบบนี้ น้ำจะพอ

ขยายความ : ระบบการหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมนี้ เป็นการใช้ระบบชลประทานมาเสริมระบบการเกษตรกรรมแบบใช้น้ำฝน จึงจำเป็นต้องอาศัยระบบการชลประทานของรัฐ ส่งน้ำเพิ่มแปลงทฤษฎีใหม่อย่างประหยัดที่สุด เพราะถ้าเกษตรกรใช้น้ำแบบเกษตรชลประทานแบบดั้งเดิมโดยทั่วๆ ไป จะต้องใช้น้ำมาก อ่างเก็บน้ำจุ ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงพื้นที่

เกษตรชลประทานได้เพียง ๘๐๐ ไร่เท่านั้น แต่ถ้าใช้แบบทฤษฎีใหม่ โดยใช้น้ำร่วมกับสระที่ขุดประจำแปลง จะเลี้ยงพื้นที่การเกษตรชลประทานที่สมบูรณ์ รวมประมาณ ๑,๓๕๐ ไร่ (๘.๓๕ × ๒๐๐) และมีพื้นที่ที่ต้องอาศัยน้ำฝน จะได้รับชลประทานแบบประหยัดอีกประมาณ ๒๕๐ ไร่ (๑.๒๕ × ๒๐๐) ซึ่งรวมกันแล้วจะเป็นพื้นที่ที่อาจได้รับน้ำชลประทานถึง ๒,๐๐๐ ไร่ (๑๐.๐๐ × ๒๐๐) เพราะแปลงพื้นที่ปลูกพืชไร่ และพืชยืนต้นอาจต้องการน้ำเพียง ๑ ใน ๓ ของการปลูกข้าว พืชไร่ พืชสวน ในพื้นที่ ๑๐ ไร่ ส่วนพื้นที่อีก ๑,๐๐๐ ไร่ (๕ × ๒๐๐) เป็นพื้นที่สระน้ำ และที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่ต้องการน้ำชลประทานมากนัก

การเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ตามวิธีกักเก็บน้ำและเสริมน้ำเช่นนี้ จึงเป็นวิธีการกระจายน้ำและกระจายความสมบูรณ์ชุ่มชื้นไปในพื้นที่

การเกษตรมากกว่าระบบ
เกษตรชลประทานแบบ
ดั้งเดิมกว่า ๓ เท่า หรือ
๓,๐๐๐ ไร่ (๑๕ × ๒๐๐)
เกษตรกรจะจัดการน้ำ
และดินได้มีประสิทธิภาพ
กว่า และเป็นระบบที่
เหมาะสมกับพื้นที่ที่แหล่งน้ำ
ชลประทานหายากและมี

จำกัด และปีใดที่น้ำฝนสมบูรณ์ ไม่จำเป็นต้องเสริมในฤดูฝนก็น้ำจำนวนนี้ไป
ปลูกพืชที่มีราคาดีในฤดูแล้งเพิ่มเติมได้อีก

**๘. ปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือราคาการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกร
จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ ทางมูลนิธิ และ
เอกชน) แต่ถ้าค่าดำเนินการไม่สิ้นเปลืองสำหรับเกษตรกร**

ขยายความ : ๑. เนื่องจากกร
เลือกที่ขุดสระน้ำมีความสำคัญมาก เพราะ
การที่จะขุดสระน้ำให้เก็บกักน้ำได้โดยมีกร
รั่วซึมน้อย และน้ำมีคุณลักษณะที่ใช้กับการ
อุปโภค บริโภค และการชลประทานได้นั้น
ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะ
ของพื้นที่ ลักษณะของดิน และระดับน้ำใต้ดิน

เป็นต้น ตำแหน่งของสระน้ำ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น จะต้องอยู่ในตำแหน่งที่รองรับน้ำฝนตามธรรมชาติได้ อยู่ในตำแหน่งที่สามารถนำไปใช้ในแปลงอื่นๆ ได้ โดยสะดวก และสิ้นเปลืองน้อย เป็นต้น ดังนั้นความรู้ และความชำนาญของผู้ที่

จะพิจารณาว่าที่ได้จะขุดบ่อได้หรือไม่ และถ้าขุดได้ควรจะวางตำแหน่งสระน้ำที่ใดจึงมีความสำคัญมาก อาจต้องอาศัยความรู้จากนักวิชาการของรัฐ หากที่ได้พิจารณาเห็นว่าไม่สามารถขุดสระน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ได้ ก็ไม่ควรดำเนินการตามทฤษฎีนี้

๒. การขุดสระน้ำให้ถูกวิธี มีเทคนิคเฉพาะค่อนข้างยุ่งยากสำหรับเกษตรกรโดยทั่วไปและใช้เวลาสำหรับผู้รับจ้างขุด เพราะจะต้องทำการเคลื่อนย้ายหน้าดินกลับไปกลับมาตามแปลงต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่า ดินชั้นล่างที่ขุดมาจากสระซึ่งเป็นดินเลว จะถูกนำไปปูแผ่นในชั้นล่างของแปลงปลูกพืชทุกแปลง และดินชั้นผิวและชั้นบน ซึ่งเป็นดินดี จะถูกนำไปเฉลี่ยอยู่บนพื้นที่เพาะปลูกทุก

แปลง ค่าใช้จ่ายในการขุดสระดังกล่าวจึงค่อนข้างสูง นอกจากนี้เอกชนที่รับจ้างขุด จะไม่ชอบการขุดและขนย้ายดินตามวิธีดังกล่าว แต่ขอขุดแล้วนำดินไปใช้ที่อื่น ค่าใช้จ่ายในการขุดนี้เกษตรกรควรได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ

๓. ในกรณีที่มีแหล่งน้ำอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องขุดสระอีกเพียงแต่ปรับปรุงแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้เก็บกักน้ำได้มากขึ้น หรือเพียงพอสำหรับใช้ในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้บริเวณขอบสระควรปลูกไม้ผล เพื่อได้ร่มเงาทำให้น้ำในสระระเหยช้าลง

ข้อคิดเห็นและข้อเสนออื่น ๆ

๑. แปลงปลูกพืช “ทฤษฎีใหม่” เป็นแนวคิด หรือความเห็นที่คาดการณ์ตามหลักวิชา ซึ่งต้องควบคู่กับการปฏิบัติ ต้องการการพิสูจน์ว่าถูกต้อง โดยทำการทดลองนำร่องในหลายๆ พื้นที่ เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับพื้นที่แต่ละแห่งซึ่งมีปัจจัยของสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

ปัจจุบัน กรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการทดสอบและวิจัย “แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่” ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ๒๒ แห่ง เพื่อทำการ ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมสะสมติดต่อกันหลายๆ ปี เพื่อรวบรวมคำแนะนำ และปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมแต่ละท้องที่ต่อไป

๒. หากจะเลี้ยงปลาเป็นกิจกรรมหลักอีกประเภทหนึ่ง น่าจะแบ่ง สระน้ำออกเป็นหลายสระแยกกัน แต่พื้นที่รวมกันแล้วไม่เกิน ไร่ละ ๓๐

๓. ควรอนุญาตให้เอกชนที่รับจ้างขุดสระน้ำดินไปไว้ที่อื่น หรือ ขยายต่อไปได้

๔. การพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ จะต้องมีการปรับใช้ให้ เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม ความพร้อมของตัวเกษตรกร ความสามัคคีในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและเผยแพร่ “ทฤษฎี ใหม่เพื่อการพัฒนา”

สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับเกษตรกรรม

“ทฤษฎีใหม่”

อำพล เสนาณรงค์

สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่”

๑. การทำเกษตรแบบผสมผสาน แบบสวนรอบบ้านหรือแบบไร่นาสวนผสม เป็นวิธีเกษตรกรรมที่เกษตรกรในพื้นที่ที่เหมาะสมรู้จักทำกันมานานแล้ว นับเป็นร้อยปี เช่น พื้นที่ที่อยู่ริมแม่น้ำ เขตที่มีฝนชุกหรือรอบๆ ที่อยู่อาศัย การวิจัยและการพัฒนาเรื่องนี้ก็มีมากกว่า ๓๐ ปีแล้ว

๒. พื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำฝน ขณะนี้ยังมีพื้นที่กว่าร้อยละ ๗๘ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อยและเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการปลูกพืชได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้นและเสี่ยงกับความเสียหาย อันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศอยู่เสมอ อาจจะมีการขาดหรือสละน้ำเก็บกักน้ำไว้ใช้บ้าง แต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน ระบบปลูกพืชก็ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว

๓. พื้นที่เกษตรที่มีการชลประทาน ขณะนี้มีพื้นที่ประมาณร้อยละ ๒๒ หากมีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกพืชในฤดูแล้ง เกษตรกรจะทำการประณีต เข็มขัน ใช้ปัจจัยการผลิตสูง บางแห่งระบบการส่งน้ำมีการสูญเสียมากกว่า ๔๐% ผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือคลองส่งน้ำเท่านั้นที่มีโอกาสได้รับน้ำและบางทีก็ไม่ทำการเพาะปลูก

๔. เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเริ่มประเดิมกิจกรรมมูลนิธิชัยพัฒนา และพระราชดำริ “การพัฒนาแบบใหม่” โดยได้มีพระราชกระแสให้มูลนิธิชัยพัฒนา จัดซื้อที่ดินวัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จำนวน ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา

บริเวณริมถนนพหลโยธิน กม. ๑๑๖ - ๑๑๗ เพื่อจัดตั้งศูนย์บริการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เป็นต้นแบบเพื่อสาธิตการพัฒนา ด้านการเกษตรและเพื่อประสานความร่วมมือ ระหว่าง วัด ราษฎร์รัฐ เผยแพร่อาชีพและจริยธรรม แก่ประชาชน และหากประสบความสำเร็จ ก็จะใช้เป็นแนวทาง ในที่อื่นต่อไป

๕. การเลือกพื้นที่ ณ จุดนี้ ทรงได้จาก “จินตนาการ” และ “ความคิดฝัน” ประกอบการพิจารณาค้นหาจากแผนที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำใช้น้ำฝนที่ใกล้กรุงเทพฯ

๖. ในด้านการเกษตรได้พระราชทานพระราชดำริ ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนแรก ๖๐% ใช้พื้นที่พัฒนาการเกษตร ส่วนที่ ๒ ๓๐% ใช้สร้างสระเก็บกักน้ำและส่วนที่ ๓ ๑๐% จัดเป็นที่อยู่อาศัย ถนนและคันดินหรือคูคลอง

๗. ต่อมาได้พระราชทานแนวเกษตรกรรม ซึ่งต่อมาทรงใช้ชื่อว่า “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้ทรงคิดและคำนวณตามหลักวิชาถึงวิธีการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยกำหนดสิ่งที่เกษตรกรหรือชาวานาควรปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นประจำ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นหนี้สินและยากจน แต่การจะปฏิบัติให้บังเกิดผล จะต้องมึสมมุติฐาน (Hypothesis) เบื้องต้นของเกษตรกร ซึ่งควรยอมรับหรือตกลงโดยปริยายบางประการ เช่น

๗.๑ มีพื้นที่น้อย ประมาณ ๑๕ ไร่
(น้อยกว่าอัตราการใช้ที่ดินเฉลี่ย
ต่อครอบครัว ซึ่งประมาณ ๒๕ ไร่)

๗.๒ อยู่ในเขตเกษตรใช้น้ำฝน
ฝนตกไม่ชุกนัก (ภาคกลาง อีสานและเหนือ)

๗.๓ ที่ดินมีสภาพที่สามารถขุด
บ่อเก็บกักน้ำได้

๗.๔ ฐานะค่อนข้างยากจน
(เทียบกับคนอื่น)

๗.๕ มีสมาชิกครอบครัว
ปานกลาง (ประมาณ ๕ - ๖ คน)

๗.๖ ในระยะแรกจะมีความ
เพียงพอตามอัตภาพ พอเลี้ยงตัวเองได้
ไม่รวยแต่ก็ไม่อดอยาก

๗.๗ ไม่มีอาชีพหรือแหล่ง
รายได้อื่นที่ดีกว่าบริเวณใกล้เคียง

๗.๘ ต้องประหยัดและมีความสามัคคีกันกับเพื่อนบ้าน

๘. “สิ่งที่ควรปฏิบัติ” หรือ “วิธีการ” และ “วัตถุประสงค์” ของการปฏิบัติ
ตามทฤษฎีนี้คือ แบ่งแปลง ๑๕ ไร่ ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๕ : ๕ : ๓ : ๒
หรือร้อยละ ๓๓.๓ : ๓๓.๓ : ๒๐.๐ : ๑๓.๓ ซึ่งต่อมาได้ปรับปรุงเป็นอัตราส่วน
๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ เหมือนที่วัดมงคลและเพื่อให้ตัวเลขลงตัวและจำง่าย

พื้นที่ ๓๐% ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันของครอบครัว
เพื่อให้เพียงพอบริโภคตลอดปีในฤดูแล้ง
ถ้ามีน้ำเพียงพออาจปลูกพืชราคาดี

พื้นที่ ๓๐% ใช้ปลูกพืชยืนต้น พืชไร่ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันและเพื่อ
จำหน่ายพืชผักและพืชสมุนไพร

พื้นที่ ๓๐% ใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อเสริมน้ำฝนในฤดูฝน ปลูกพืชในฤดูแล้ง
ตลอดจนเลี้ยงสัตว์น้ำและอุปโภคบริโภค

พื้นที่ ๑๐% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ถนน คันดิน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ

๙. ในปี ๒๕๓๕ ทรงรับสั่งให้มูลนิธิชัยพัฒนา ซื้อพื้นที่ที่วัดมงคลเพิ่มเติมอีกประมาณ ๑๕ ไร่เศษ เพื่อใช้เป็นแปลงทดสอบทฤษฎีใหม่และต่อมาได้ทรงให้ทดสอบอีกแห่งหนึ่งที่บ้านกุดตอแก่น ตำบลกุดสินคุ่มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พื้นที่ประมาณ ๑๓ ไร่ ๓ งาน

๑๐. วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ ทรงมีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำที่บ้านห้วยหินขาว ตำบลเขาหิน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ในพื้นที่ประมาณ ๔๘๐ ไร่ สามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ - ๘๐๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อให้สามารถส่งน้ำให้แปลงทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในพื้นที่ได้ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ เพื่อให้เป็น “ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์” และทรงพระกรุณาพระราชทานเปลี่ยนชื่อ “วัดมงคล” เป็น “วัดมงคลชัยพัฒนา”

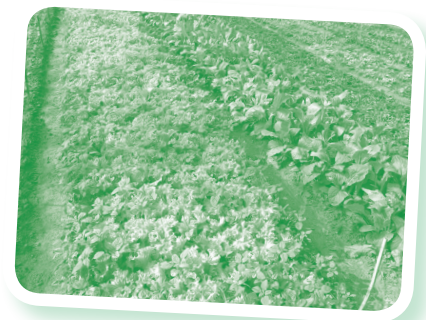
๑๑. ทรงอธิบายวิธีการสั้นๆ ให้ข้อมูลสรุป แต่ทุกข้อมูลและตัวเลขที่พระราชทาน เป็นตัวเลขที่ได้คำนวณอย่างละเอียด แต่บางอย่างที่เป็นข้อมูลทางชีวภาพและสังคม ไม่ได้กำหนดรายละเอียดชัดเจน เพื่อให้ยืดหยุ่นแตกต่างกันไปได้

(เพื่อความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ ข้าพเจ้าจึงได้ทำเอกสารขยายความพระราชดำริแต่ละข้อความเอกสาร เรื่อง “พระราชดำริเรื่อง แหล่งน้ำและทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑”)

๑๒. ไม่ได้รับสั่งให้ปฏิบัติตามพระกระแสพระราชดำรัสทุกอย่าง แต่ให้นำไปทดลองทำและได้ทรงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทดลองทดสอบ ๒ ท้องที่ คือ ที่สระบุรีและกาฬสินธุ์ เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการ เพื่อเขียนคำแนะนำสำหรับเกษตรกรต่อไป

๑๓. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องทำและพิสูจน์ว่า หากเกษตรกรปฏิบัติดังกล่าว จะสามารถพอเพียงเลี้ยงตัวได้ จึงควรทำเพิ่มอีกหลายแห่ง และศึกษาข้อมูลติดต่อกันหลายปี เพื่อพิสูจน์หรือยืนยันทฤษฎีนี้ หากได้รับความสำเร็จก็ขยายผลต่อไป หากไม่ได้รับความสำเร็จก็ต้องปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสม

๑๔. หาก “สมมุติฐาน” เปลี่ยนแปลงไปและปัจจัยสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ผลผลิตและรายได้ที่ได้รับย่อมแตกต่างกันไปด้วย และคำแนะนำวิธีการแต่ละท้องที่จึงอาจแตกต่างกันได้ เช่น ขนาดของแปลงอาจจะเล็กน้อยกว่า ๑๐ ไร่ อัตราส่วนของการแบ่งแปลงอาจเปลี่ยนแปลงไป สระน้ำ

อาจน้อยกว่า ๓๐% การให้น้ำอาจใช้ตัดกรตหรือน้ำหยด บางแห่งเป็นที่ลุ่มอาจต้องทำคันดินกันน้ำท่วม เป็นต้น

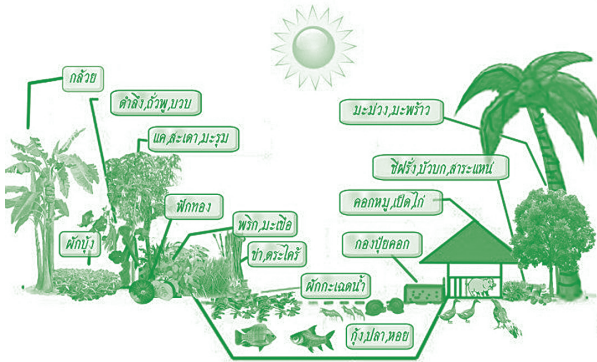
๑๕. ปัจจุบัน ยังไม่มีคำแนะนำของทางราชการที่ชัดเจนสมบูรณ์แต่ละพื้นที่ แต่คำแนะนำที่ควรให้แก่เกษตรกรหรือเกษตรกรที่จะทดลองปฏิบัติ จะต้องมี “ฐาน” เริ่มต้นที่ใกล้เคียงกับสมมุติฐานของทฤษฎี (ข้อ ๗) และพิจารณาปรับอัตราส่วนของการแบ่งพื้นที่ ตำแหน่งของสระน้ำ ชนิดของพืช ฯลฯ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทุกด้าน การขุดสระน้ำเป็นการลงทุนที่สูง อาจจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากราชการบางส่วน

๑๖. พระราชกระแสรับสั่งเมื่อวันอาทิตย์ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ “...ทฤษฎีใหม่ซึ่งเขาใจว่าจะดำเนินไปได้ในที่นี่ (วัดมงคลชัยพัฒนา) แต่ที่อื่นยังไม่ทราบว่าจะทำได้หรือไม่ ที่นายกฯ บอกว่าจะขยายทฤษฎีนี้ไปทั่วประเทศ ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือไม่ เพราะว่าจะต้องมีปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยน้ำ แล้วก็ต้องสามารถที่จะให้ประชาชนเข้าใจและยินยอม ถ้าเขาไม่ยอม ก็ทำไม่ได้...”

“...ฉะนั้น ทฤษฎีใหม่นี้จะขยายขึ้นไปได้ อาจจะทำทั่วประเทศ แต่ต้องช้าๆ เพราะว่าจะต้องสิ้นเปลือง สิ้นค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยๆ แต่ว่าค่อยๆ ทำ และเมื่อทำแล้วก็ถือว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาชนมีกินแบบอัตรภาพ คือ

รูปแบบฟาร์มตัวอย่าง Model (พื้นที่ 1 ไร่)

พืชชั้นสูง	2,100
พืชชั้นกลาง	2,750
พืชต่ำ	150
พืชผักเศรษฐกิจ	4,331
ปศุสัตว์	3,680
ประมง	5,300
บ่อตอกน้ำดิน	800
พันธุ์ปลุกข้าว	4,000
พันธุ์ปลุกข้าว	150
รวมต้นทุน	23,261

ต้นทุนต่อไร่ 23,261 ผลที่จะได้ ประมาณ 106,000 บาท

อาจไม่รวยมาก แต่ก็พอกินไม่อดอยาก ฉะนั้น ก็นี้กว่า “ทฤษฎีใหม่” นี้คงมีประโยชน์ได้ แต่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง...”

๑๗. พระราชกระแสรับสั่งเมื่อวันจันทร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๘ “...ฉะนั้น จึงทำทฤษฎีใหม่เพื่อที่จะให้ประชาชน มีโอกาสทำเกษตรกรรมให้พอกิน ถ้าน้ำมีพอดีในปีไหน ก็สามารถที่จะประกอบการเกษตรหรือปลูกข้าวที่เรียกว่านาปีได้ ถ้าต่อไปในหน้าแล้ง น้ำมีน้อย ก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักไว้ในสระเก็บกักน้ำของแต่ละแปลงมาทำการเพาะปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ เพราะมีของตัวเอง แต่ก็อาจจะปลูกผักหรือเลี้ยงปลา หรือทำอะไรอื่นๆ ก็ได้ ทฤษฎีใหม่นี้มีสำหรับป้องกันความขาดแคลน ในยามปกติก็จะทำให้ร่ำรวยมากขึ้น ในยามที่มีอุทกภัย ก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้เร็ว โดยไม่ต้องให้ราชการไปช่วยมากเกินไปนัก ทำให้ประชาชนมีโอกาสพึ่งตนเองได้อย่างดี...”

๑๘. เกษตรกรรมวิธีอื่นๆ

๑๘.๑ เกษตรกรผู้ที่มีพื้นฐานต่างๆ ไม่ตรงกับสมมติฐาน เช่น มีพื้นที่มาก มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ ฐานะดีและมีสมาชิกในครอบครัวน้อย ต้องจ้าง

แรงงาน ก็มีสิทธิจะทำการเกษตรที่คล้ายคลึงกับแนวทฤษฎีใหม่ได้ แต่เป็นการเกษตรผสมผสานตามปกติหรือเกษตรชลประทานตามปกติ ไม่น่าเรียกว่าเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” แต่ถ้าจะทำให้ตรงตาม “ทฤษฎีใหม่” จะต้องใช้น้ำอย่างประหยัด แบ่งแปลงคล้ายคลึงกัน

๑๘.๒ ถ้าพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวหรือปลูกข้าวไม่ได้ ทั้งข้าวนาสวนและข้าวไร่ ก็ไม่ใช่เกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” แต่เป็นการทำไร่หรือทำสวนผสมตามปกติ

๑๘.๓ ถ้าขุดบ่อแล้วเก็บน้ำไม่ได้ ก็ไม่ใช่ “ทฤษฎีใหม่” แต่เป็นการทำเกษตรใช้น้ำฝนตามปกติ

๑๘.๔ บางรายที่มีสระน้ำขนาดเล็กอยู่แล้ว แต่ปลูกข้าวหรือปลูกพืชสวนหรือพืชไร่อย่างเดียว ก็เป็นเกษตรอย่างธรรมดา แต่ถ้าเปลี่ยนไปปลูกข้าวผสมกับพืชสวนและพืชไร่ ในส่วนผสมใกล้เคียงกับ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ก็ควรจัดได้ว่าเป็นการเกษตร “ทฤษฎีใหม่”

๑๘.๕ ถ้ามีพื้นที่มากแต่อยู่ในเขตใช้น้ำฝนและไม่มีชลประทาน อาจแบ่งพื้นที่บางส่วนทำการเกษตรแบบ “ทฤษฎีใหม่” บริเวณใกล้ที่อยู่อาศัย พื้นที่ที่เหลือส่วนใหญ่ยังคงทำการเกษตรน้ำฝนต่อไป

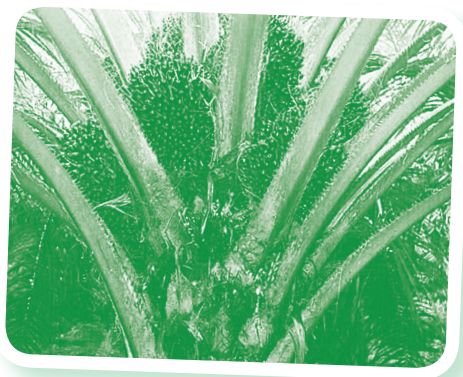

๑๘.๖ พื้นที่ที่เคยปลูกพืช ยืนต้นอุตสาหกรรมที่มีราคาดีอยู่ แล้ว เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ผลไม้ ก็ควรดำเนินการ ต่อไป ไม่จำเป็นต้องโค่นมาทำการ เกษตร “ทฤษฎีใหม่”

๑๙. “ทฤษฎีใหม่” ที่สมบูรณ์

พระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๕ “...หากให้ทฤษฎี สมบูรณ์ สระน้ำทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ ก็มีความ จำเป็นต้องมีแหล่งน้ำใหญ่มาก่อน เพิ่มเติม...”

การมีแหล่งน้ำใหญ่มาเพิ่มเติม จะทำให้แปลงเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” ลดความเสี่ยงจากฝนแล้งอย่างแน่นอนและเป็นวิธีการกระจาย น้ำชลประทานและกระจาย ความสมบูรณ์ ชุ่มชื้นไปในพื้นที่ การเกษตรมากกว่าระบบ เกษตรชลประทานแบบดั้งเดิม หรือแบบประณีตกว่า ๓ เท่า ปัจจุบันได้โปรดเกล้าฯ ให้ กรมชลประทานสร้างอ่างเก็บ น้ำช่วยเหลือสำหรับเติมแปลง “ทฤษฎีใหม่” ในเขตอำเภอ เขาวง กาศสินธุ์

๒๐. “ทฤษฎีใหม่” ขึ้นก้าวหน้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชกระแสรับสั่ง ในโอกาสต่างๆ กัน สรุปได้ ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ มี ๓ ชั้น

ชั้นที่ ๑ การผลิตเป็นการผลิตให้พึ่งตนเองได้ ด้วยวิธีง่ายค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังให้พอมีพอกินไม่อดอยาก (๑๕ มีนาคม ๒๕๓๗)

ชั้นที่ ๒ เกษตรกรรมรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงใน

๑. การผลิต	๒. การตลาด
๓. การเป็นอยู่	๔. สวัสดิการ
๕. การศึกษา	๖. สังคมและศาสนา

เพื่อให้พอมีกิน มีใช้ ช่วยให้ชุมชนและสังคมดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่รวยคนเดียว (๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘)

ขั้นที่ ๓ ร่วมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน ตั้งและบริการ
โรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วย
พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน
ชนบท ซึ่งไม่ใช่ทำอาชีพเกษตรอย่าง
เดียว (๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘)

๒๑. ขณะนี้มีเกษตรกร
หลายแห่งทั่วประเทศต่างตื่นตัว
ดำเนินการเกษตรแบบ “ทฤษฎีใหม่”
กันเป็นจำนวนมาก บางแห่งได้รับ
ความช่วยเหลือด้านการชุดบ่อ

และวัสดุการเกษตรจากทางราชการ เช่น สำนักงาน กปร.
กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดินและกองทัพบก เป็นต้น ส่วนใหญ่
ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น
ยังไม่สามารถสรุปผลได้อย่าง
ชัดเจนนัก แต่ก็มีเหตุผลที่
มั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุก
ประการ อาจจะมีบ้างตามปัจจัยคือ
“ฐาน” ที่แตกต่างกันไป

ผู้ที่ประสบความสำเร็จ
แล้วขณะนี้ ส่วนมาก
เป็นเกษตรกรกรมทฤษฎีใหม่แบบประยุกต์ หรือเกษตรกรกรมวิธีอื่นๆ
ซึ่งทำมาก่อนแล้ว แต่ก็เป็นที่ดี เพราะทำให้มีผู้ที่เข้าใจวิธีทำ
เกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” ที่ถูกต้องมากขึ้น

เรียบเรียงโดย วัฒนฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี
อาทิตย์ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๐
ปรับปรุงเมื่อ เสาร์ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

๓

หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล ๐๐๐๕/๕๐๑๒

ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๑

เรื่อง รายงานการปฏิบัติงานโครงการ

“ทฤษฎีใหม่” ตามพระราชดำริ

ที่ รล 0005/ 5012

สำนักพระราชพิธีการ
พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

๓๐ เมษายน 2541

เรื่อง รายงานการปฏิบัติงานโครงการ “ทฤษฎีใหม่” ตามพระราชดำริ

เรียน ฯพณฯ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

อ้างถึง หนังสือบันทึกข้อความสำนักงานเลขาธิการคณะองคมนตรี ลงวันที่ 21 เมษายน 2541

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา เรื่อง ขอพระราชทาน
ทูลเกล้า ฯ ถวายรายงานความก้าวหน้าโครงการ “ทฤษฎีใหม่” ตามพระราชดำริ ซึ่งได้ปฏิบัติใน
ช่วงปลายปี 2540 ถึงปัจจุบัน ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงมีพระ
ราชกระแสว่า

ตาม “ทฤษฎีใหม่” ไม่ควรทำนาปรัง นอกจากเมื่อหน้าปีถูกน้ำท่วม จึงใช้น้ำที่เก็บไว้
จากน้ำท่วมมาใช้ (โครงการอนุสาวรีย์ ฯ) ปกติจะใช้น้ำในสระสำหรับเมื่อฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง
(เมื่อฝนมากไม่ต้องใช้สระ) น้ำในสระจะเป็นประโยชน์สำหรับพืชในหน้าแล้ง

ถ้าปฏิบัติตามที่กล่าวนี้ น้ำในอ่างใหญ่ (เช่น ลำพะยัง) จะเลี้ยงที่ได้มากกว่า
โครงการปกติ ที่เขวง แขนงของชลประทาน เดิมเลี้ยงได้ 3,000 ไร่ แต่ถ้าใช้ “ทฤษฎีใหม่” จะ
เลี้ยงได้ 20,000 ไร่

(หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี)

ราชเลขาธิการ

กองโครงการสัมพันธ์

โทร 222-4092

โทรสาร 224-3259

รายงานการปฏิบัติงาน “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ

ก) สถานการณ์ในปลายปี ๒๕๔๐

๑) เศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ภาวะวิกฤติ แรงงานจากภาคอุตสาหกรรมและสถาบันการเงินจำนวนมากว่างงาน คาดว่าจะกลับสู่ภูมิภาคและเข้าสู่อาชีพการเกษตรที่เคยทำอยู่เดิมเพิ่มมากขึ้น ท่านผู้รู้หลายท่านมีความเข้าใจว่า การทำเกษตรผสมผสาน “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด (และทางเดียว)

๒) โครงการ “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริจึงเป็นโครงการที่สำคัญโครงการหนึ่งของรัฐบาล ของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓) เนื่องจากการปฏิบัติงานหลายขั้นตอน ยังมีปัญหาและข้อสงสัยที่จะต้องได้รับคำตอบที่ถูกต้อง ผู้ปฏิบัติทุกคนต่างมีความเคารพ เคารพ และถวายความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีความจริงใจที่จะสนองเบื้องพระยุคลบาท แต่บางครั้งการไม่เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง การนำผลไปขยายจึงอาจผิดพลาด หรือผิดแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้สูญเสีย เวลา เงิน และความเชื่อใจจากเกษตรกร การปฏิบัติงานตามโครงการ แทนที่จะเป็นการถวายพระเกียรติ อาจกลับกลายเป็นการกระทำที่ก่อความระคายเคือง เบื้องพระยุคลบาทได้

๔) ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าควรต้องมีบุคคลหรือหน่วยงาน ช่วยแก้ไข ช่วยพิจารณาให้คำตอบ ให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติให้ทราบถึงวิธีการ ที่ถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับแนวทางพระราชดำริให้มากที่สุด และสำหรับตัว ข้าพเจ้า ยินดีและพร้อมที่จะมีส่วนทำหน้าที่นี้

ข) แนวทางปฏิบัติ

๑) ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๐ ประชุมหารือ “แนวทางการดำเนินงานตามโครงการทฤษฎีใหม่” ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมประมง กรมปศุสัตว์ จำนวนประมาณ ๕๐ คน โดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีความเข้าใจโครงการดีพอสมควร และสมควรที่จะเป็นวิทยากรต่อไป

๒) ๔ มีนาคม ๒๕๔๑ บรรยายเรื่อง “หลักการและแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ” แก่ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวนประมาณ ๒๐๐ คน ณ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓) ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๑ บรรยายเรื่อง “หลักการและแนวทางสาธิตทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” แก่ผู้บังคับหน่วย ฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของสำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด จำนวน ๑๑๒ คน ณ กองบัญชาการทหารสูงสุด

๔) ๑ เมษายน ๒๕๔๑ ร่วมเสวนา “ทฤษฎีใหม่ในแง่มุมต่างๆ ของ การบริหารการพัฒนา” ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีผู้เข้าร่วม สัมมนาประมาณ ๘๐ คน

๕) ๒๖ เมษายน ๒๕๔๑ บรรยายเรื่อง “ดำเนินรอยตามเบื้อง พระยุคลบาทเกษตรทฤษฎีใหม่” แก่ที่ประชุมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร จำนวนประมาณ ๔๐๐ คน ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคารสารนิเทศ ๕๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๖) ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ - วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๔๑ ได้ไปติดตามดูงานแปลงทฤษฎีใหม่ และอ่างเก็บกักน้ำตามสถานที่ ต่างๆ ดังนี้

วันที่ ๒๗ - ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ที่สกลนคร - กาฬสินธุ์ (เขาวง - อ่างลำพะยังตอนบน) - มุกดาหาร (อ่างห้วยไผ่ - โครงการพัฒนา พื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทราย) - นครพนม

วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๑ ที่อำเภอปทุมไถย จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๑ ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน และ บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๔๑ ที่วัดมงคลชัยพัฒนา และบริเวณแปลงเกษตรกรที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว และอ่างเก็บน้ำที่พระราชานุสาวรีย์ พระสุริโยทัย

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๑ ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี - สระน้ำพระราม ๙ แปลงศูนย์เกษตรกรล้าลูกกา - ชุมชคสถานฯ บุ่งเข้ อ่างเก็บน้ำห้วยสีเสียด - โรงเรียนนายร้อย จปร. (แปลงข้าวนาปรัง) และแปลงแก๊ตดินเปรี้ยว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วันที่ ๑๖ - ๑๗ เมษายน ๒๕๔๑ ที่ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก และสถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง และสภาพน้ำในแม่น้ำยมฤดูแล้ง และโครงการขุดลอกบึงใหญ่ ที่บ้านสวน จังหวัดสุโขทัย

ค) ข้อมูลและข้อคิดเห็น

๑. แปลงทดสอบและสาธิตที่วัดมงคลชัยพัฒนา เริ่มปี พ.ศ.๒๕๓๒ และแปลงที่นาที่เขาวง เริ่มปี พ.ศ.๒๕๓๕ ปัจจุบันดำเนินงานมาอย่างเข้าปีที่ ๑๐ และปีที่ ๗ ตามลำดับ ควรจะต้องมีการสรุปและประเมินผลได้แล้ว

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มขยายผลตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖

๓. กรมพัฒนาชุมชน เริ่มขยายผลเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๗ ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๐ รายงานว่ามีเกษตรกรที่ดำเนินการตามเกณฑ์ทฤษฎีใหม่ๆ ทั่วประเทศรวม ๖๓ จังหวัด จำนวน ๒,๗๑๔ ครัวเรือน รวมพื้นที่เพาะปลูก ๔๘,๖๓๖ ไร่ ค่อนข้างมากเกินที่จะเป็นไปได้

๔. กรมวิชาการเกษตร เริ่มขยายผลปี พ.ศ.๒๕๓๘ รวมทั้งหมด ๒๖ แปลง (๓ แปลง อยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ) ปัจจุบันย่างเข้าปีที่ ๔

๔.๑ พื้นที่

๑. ทำในศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง พื้นที่เล็กกว่า ๑๐ ไร่
จำนวน ๓ แปลง

๒. ทำในศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง พื้นที่ระหว่าง ๑๐ - ๑๕ ไร่
จำนวน ๑๑ แปลง

๓. ทำในศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง พื้นที่ใหญ่กว่า ๑๕ ไร่
จำนวน ๖ แปลง

๔. ทำนอกศูนย์วิจัยและสถานีทดลอง พื้นที่ ๖.๒๕ - ๒๑ ไร่
จำนวน ๖ แปลง

๔.๒ สัดส่วนของพื้นที่ โดยเฉลี่ยมีดังนี้

๑. สระน้ำ น้อยกว่าหรือใกล้เคียง ๓๐%
๒๕ แปลง ไม่มีบ่อน้ำ ๑ แปลง
๒. ข้าว มากกว่าหรือพอดี ๓๐%
๒๓ แปลง น้อยกว่า ๓๐% ๓ แปลง
๓. พืชผสม มากกว่าหรือพอดี ๓๐%
๒๐ แปลง น้อยกว่า ๓๐% ๖ แปลง
๔. ที่อยู่อาศัย มากกว่าหรือพอดี ๑๐%
๑๗ แปลง น้อยกว่า ๓๐% ๗ แปลง ไม่มีที่อยู่อาศัย ๒ แปลง

๕. ส่วนใหญ่แปลงสาธิตของรัฐบาล ทำค่อนข้าง
ประณีต เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นพิเศษ แต่ใช้แรงงาน
และงบประมาณค่อนข้างสูง

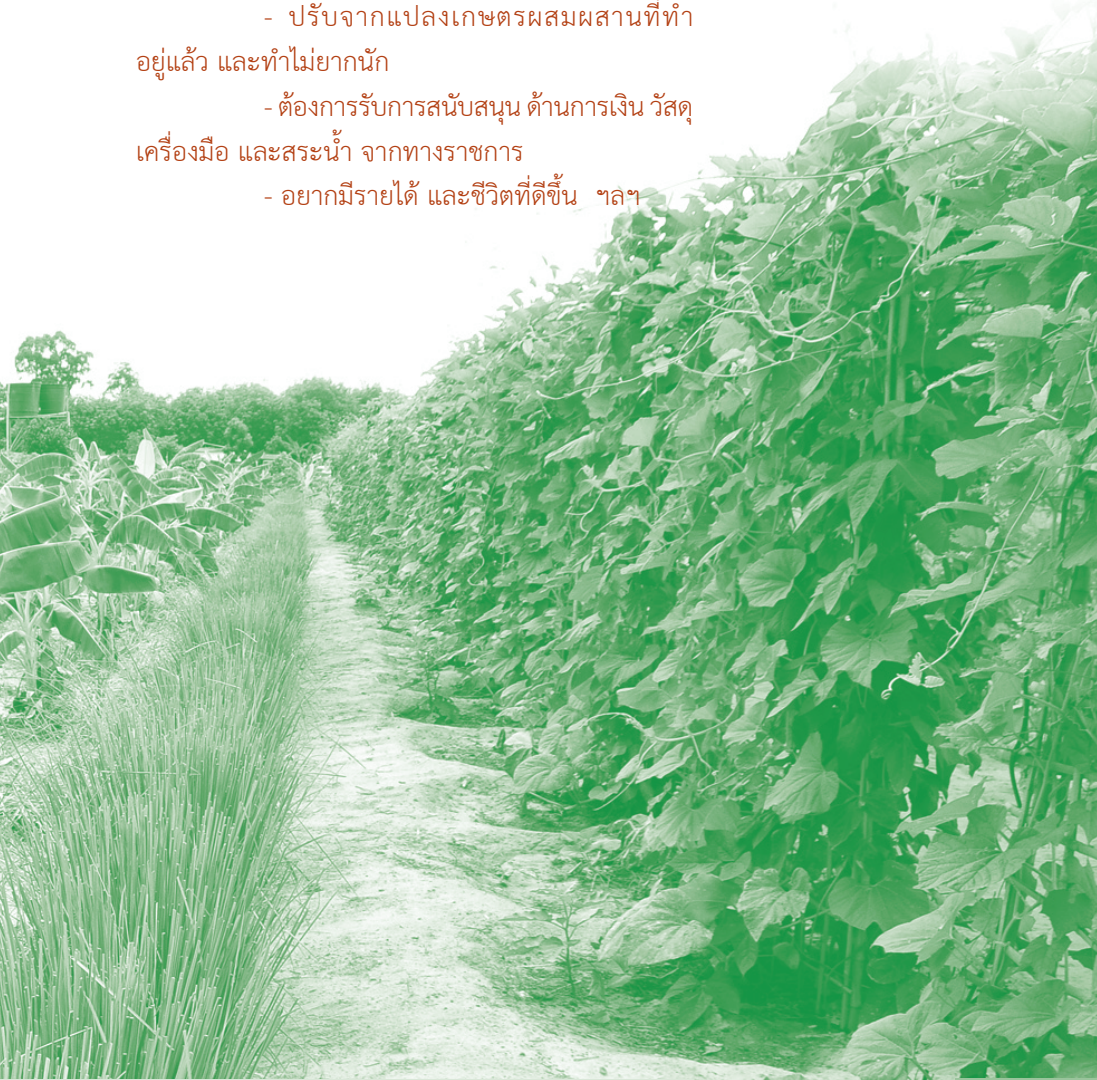
๖. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีเหตุผลดังนี้

- ตั้งใจสนองพระราชดำริ

- ปรับจากแปลงเกษตรผสมผสานที่ทำ
อยู่แล้ว และทำไม่ยากนัก

- ต้องการรับการสนับสนุน ด้านการเงิน วัสดุ
เครื่องมือ และสระน้ำ จากทางราชการ

- อยากรมีรายได้ และชีวิตที่ดีขึ้น ฯลฯ

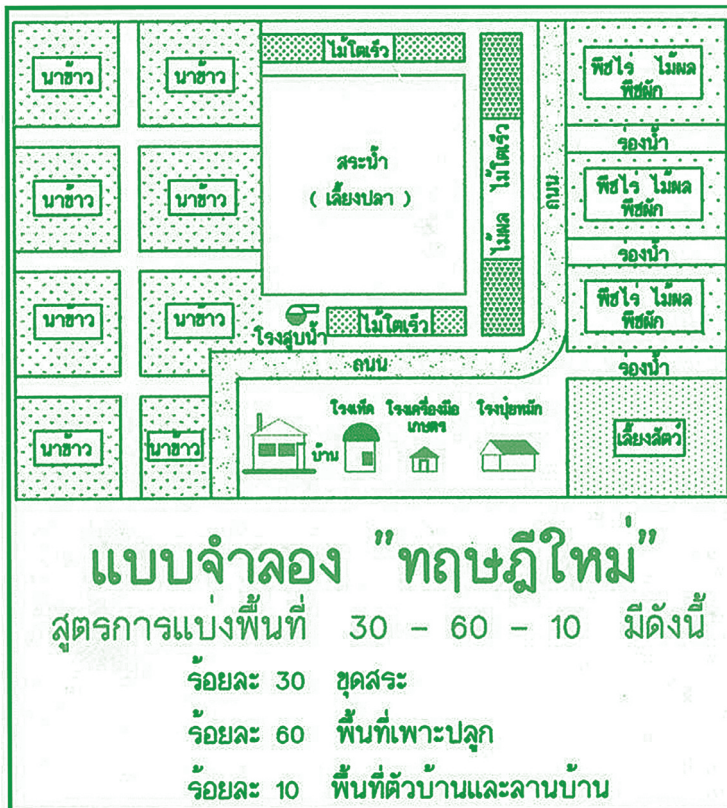

ง) คำตอบ คำถาม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมบางประการ

๑. อัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ นี้ อาจจะปรับได้บ้างตามความเหมาะสมของพื้นที่และปัจจัยต่างๆ แนวโน้มขนาดของสระน้ำควรจะน้อยกว่า ๓๐%

๒. น้ำในสระ ควรใช้สำหรับเสริมการปลูกพืชในฤดูฝนเป็นหลัก ถ้าต้องการใช้ปลูกพืชฤดูแล้ง ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพของดิน ปริมาณน้ำ และชนิดของพืช ถ้าคาดว่าน้ำไม่พอก็ไม่ควรปลูกพืชในฤดูแล้ง นอกจากมีน้ำมาเสริมจากแหล่งใหญ่ได้

๓. แปลงทดสอบสาธิต “ทฤษฎีใหม่” ของทางราชการ หากอยู่ในเขตชลประทานควรสมมติว่าได้น้ำจากแหล่งใหญ่มาเสริมในสระเป็นระยะๆ

เท่านั้น และใช้โดยประหยัดตามแนว “ทฤษฎีใหม่” ไม่ควรใช้น้ำชลประทาน
ส่งมายังแปลงปลูกพืชโดยตรง

๔. ผู้ที่มีพื้นที่มาก
มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ ฐานะดี
มีสมาชิกในครอบครัวไม่มาก
ต้องจ้างแรงงาน ก็มีสิทธิ์ที่จะทำ
เกษตรกรรมที่คล้ายคลึง
“ทฤษฎีใหม่” ได้ แต่เป็นเกษตร
ผสมผสานตามปกติ หรือเกษตร
ชลประทานตามปกติ แต่ถ้าจะ

ทำให้ตรงตาม “ทฤษฎีใหม่” จะต้องมีการแบ่งแปลงทำกิจกรรมคล้ายคลึงกัน

(๓๐:๓๐:๓๐:๑๐) และใช้น้ำอย่างประหยัดโดยอาจ
ทำแปลงเดี่ยวหรือแบ่งเป็นแปลงย่อย

๕. ถ้าพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว
หรือปลูกข้าวไม่ได้ ทั้งขั้วนาสวนและข้าวไร่
ก็ไม่ใช่เกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” แต่เป็นการ
ทำไร่หรือทำสวนตามปกติ

๖. ถ้าขุดสระแล้วเก็บน้ำไม่ได้ ก็ไม่ใช่
“ทฤษฎีใหม่” แต่เป็นการทำเกษตรใช้น้ำฝน
ตามปกติ

๗. บางรายมีสระน้ำขนาดเล็กอยู่แล้ว
แต่ปลูกข้าวหรือปลูกพืชสวน หรือพืชไร่อย่างเดียว
ก็เป็นการเกษตรอย่างธรรมดา แต่ถ้าเปลี่ยนไป

ปลูกข้าวผสมกับพืชสวน
และพืชไร่ในส่วนสัดส่วนใกล้เคียง ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ก็
ควรจัดได้ว่าเป็นการ
เกษตร “ทฤษฎีใหม่”

๘. ถ้ามีพื้นที่มากแต่อยู่ในเขตใช้น้ำฝนและไม่มีน้ำ
ชลประทาน อาจแบ่งพื้นที่บางส่วนทำการ
เกษตรแบบ “ทฤษฎีใหม่” บริเวณใกล้
ที่อยู่อาศัย พื้นที่ที่เหลือยังคงทำเกษตร
ใช้น้ำฝนต่อไปตามเดิม

๙. พื้นที่ที่เคยปลูกพืชยืนต้น
อุตสาหกรรมที่มีราคาดีอยู่แล้ว เช่น
ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ผลไม้

เป็นต้น ก็ควรดำเนินการต่อไป
ไม่จำเป็นต้องโค่นมาทำการเกษตร
“ทฤษฎีใหม่”

๑๐. พื้นที่บางแห่งเป็นที่ลุ่ม
จำเป็นต้องทำคันดินรอบแปลงปลูก
พืชสวน/พืชไร่ หรือยกร่องให้พื้นน้ำท่วม
ฤดูฝน

๑๑. พื้นที่ที่เป็นท้องร่อง
ถ้ามีน้ำขังตลอดปี ควรนับเป็นพื้นที่
ของสระน้ำด้วย

๑๒. พื้นที่ขุดสระทำแปลง
“ทฤษฎีใหม่” ปีแรกอาจมีรายได้ต่ำ
กว่าการทำงานที่เคยทำอยู่เดิม แต่รายได้
จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับในปีต่อไป
จนดีกว่าการทำงานอย่างเดียว

การเกษตร “ทฤษฎีใหม่”
ตามแนวพระราชดำริ

อำพล เสนาณรงค์

การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ อำพล เสนาณรงค์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในเขตร้อนชื้น มีฝนตกค่อนข้างชุก มีค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ ประมาณ ๑,๕๐๐ มิลลิเมตร และมีฤดูฝนนานประมาณ ๕ - ๖ เดือน ในอดีตเมื่อป่าไม้ยังอุดมสมบูรณ์อยู่ น้ำฝนส่วนหนึ่งจะถูกดูดซับไว้ในป่า ส่วนหนึ่งจะไหลลงสู่ใต้ดิน อีกส่วนหนึ่งจะถูกเก็บกักไว้ตามทีลุ่ม เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง และลำธารตามธรรมชาติ ส่วนที่เหลือจะระเหยสู่ชั้นบรรยากาศและไหลลง

สู่ลำห้วย ลำธาร แม่น้ำและออกสู่ทะเล น้ำที่ถูกกักเก็บไว้ในป่าและในแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้จะค่อยๆ ไหลซึมซับออกมาทีละน้อยตลอดปี ส่วนที่ซึ่งอยู่ในหนอง คลอง บึง และแอ่งน้ำต่างๆ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในช่วงฤดูแล้ง

ต่อมาระบบนิเวศเปลี่ยนไป ป่าไม้ถูกทำลาย ถูกถากถางเพื่อการเกษตรและกิจกรรมต่างๆ ห้วย หนอง คลอง บึงสาธารณะจะตื้นเขิน และถูกบุกรุก ถือครองกรรมสิทธิ์ บริเวณทางระบายน้ำออกสู่ทะเลตามธรรมชาติ ถูกใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างอาคาร ถนน ทางรถไฟ บ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา และอื่นๆ เมื่อฝนตกลงมา น้ำไหลสู่ที่ต่ำอย่างรวดเร็วเพราะไม่มีที่เก็บกัก แต่เมื่อกระทบสิ่งกีดขวางก็ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันอย่างรุนแรง เมื่อน้ำทำไหลลงทะเลหมดและไม่มีน้ำจากป่ามาเติม แหล่งน้ำธรรมชาติก็เหือดแห้ง จึงทำให้เกิดความแห้งแล้งและขาดน้ำอุปโภค บริโภคอยู่เสมอ

เกษตรกรที่อยู่ในสภาวะดังกล่าว โดยเฉพาะชาวนาที่อยู่ในเขตใช้น้ำฝน จึงได้รับความเดือดร้อน ผลิตผลเสียหายเป็นประจำและไม่พอ

เลี้ยงชีพ ต้องอพยพทิ้งถิ่นฐานไปหารายได้ในเมืองใหญ่ๆ และเกิดปัญหาด้านสังคมตามมา

นับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ แปรพระราชฐาน และเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมพสกนิกรทั่วราชอาณาจักรเรื่อยมา พระองค์ได้ทรง

ประสบกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ และภูมิประเทศในภูมิภาคต่างๆ และทอดพระเนตรความทุกข์ยากแร้นแค้น ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการดำรงชีวิตของประชาชนทั่วประเทศด้วยพระองค์เอง จึงทรงตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้อย่างถ่องแท้ ได้ทรงมีพระราชดำริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาเหล่านี้ โดยเฉพาะโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดต่างๆ จำนวนมาก

สำหรับในด้านการพัฒนาอาชีพของประชาชนในชนบท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางครั้งสำคัญเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๒ ซึ่งต่อมาพระราชราษฎรได้รู้จักกันอย่างดีในนามการเกษตร “ทฤษฎีใหม่”

แนวการพัฒนาชีวิตและอาชีพตามแนวทฤษฎีใหม่นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริไว้ ๓ ชั้น คือ ชั้นที่ ๑) การผลิต

ขั้นที่ ๒) การรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ และขั้นที่ ๓) การร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และแหล่งพลังงาน สำหรับในเอกสารฉบับนี้ จะขอกล่าวเน้นรายละเอียดเฉพาะขั้นที่ ๑) การดำเนินการผลิตในที่ดินของเกษตรกรซึ่งเป็นการเริ่มต้นขั้นแรกเท่านั้นซึ่งถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด

ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่หนึ่ง

พื้นฐานที่สำคัญของเกษตรกรที่จะปฏิบัติทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง ได้แก่ มีพื้นที่ค่อนข้างน้อยประมาณ ๑๕ ไร่ ค่อนข้างยากจน จำนวนสมาชิกปานกลาง (ไม่เกิน ๖ คน)

อยู่ในเขตใช้น้ำฝนธรรมชาติ ฝนไม่ชุกมากนัก ดินมีสภาพที่สามารถขุดสระเก็บกักน้ำได้ในระยะแรกจะผลิตพอเพียงเลี้ยงตัวได้ แต่จะต้องกินอยู่อย่างประหยัด มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันกับเพื่อนบ้าน หลักการที่สำคัญของการปฏิบัติ คือ การรู้จักการบริหารและจัดการดินและน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกับการบริหารเวลา บริหารเงินทุน และกำลังคนเพื่อได้บังเกิดผลผลิตเป็นอาหารและรายได้ตลอดปี และผลจากการที่ได้ทรงคิดและคำนวณ พระองค์ได้ทรงแนะนำให้แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ (ภายหลังสัดส่วนนี้ทรงมีพระราชวินิจฉัยให้ยืดหยุ่นได้บ้าง) และทำกิจกรรมดังนี้

๑. ร้อยละ ๓๐ ส่วนแรกให้ชุดสระประมาณ ๔.๕ ไร่สำหรับเก็บน้ำฝนธรรมชาติที่มีอย่างเหลือเฟือในฤดูฝนปกติ เพื่อใช้สำหรับรดน้ำพืชที่ปลูกในฤดูฝนยามเมื่อฝนทิ้งช่วงแห้งแล้ง การใช้น้ำจะต้องเป็นไปอย่างประหยัด โดยใช้วิธีการและเลือกพืชกับวิธีปลูกแต่ละพืชที่เหมาะสม วิธีการให้น้ำโดยประหยัด เช่น การตัดกรด การสูบลมตามท่ออย่าง หรือการใช้ระบบน้ำหยดแบบพื้นบ้าน เป็นต้น ส่วนพืชและวิธีปลูกที่เหมาะสม เช่น เลือกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น พืชยืนต้น หรือพืชอายุสั้น โดยปลูกผสมผสานกันหลายๆ ชนิด ระหว่างพืชต้นใหญ่และพืชล้มลุกเพื่อใช้พื้นที่และน้ำอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และมีเสถียรภาพ

น้ำที่เก็บในสระหากเหลือไปถึงฤดูแล้งให้ใช้ปลูกพืชอายุสั้นและราคาดี เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง และผักต่างๆ ไม่ควรนำไปใช้ปลูกข้าวนาปรังเป็นอันขาด นอกจากปีใดน้ำท่วม แผลงข้าวเสียหายหมด จึงจะพิจารณา

ปลูกข้าวนาปรังได้เพื่อให้มีข้าวบริโภค แต่ต้องประมาณพื้นที่ปลูกข้าวให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่มีอยู่ในสระ

รูปร่างและขนาดของสระอาจยืดหยุ่นได้บ้าง เช่น ในพื้นที่ที่ฝนมีปริมาณทั้งปี มากหรือมีน้ำชลประทานมาเติมได้ ขนาดสระอาจจะน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ และถ้าพื้นที่บังคับหรือต้องการเลี้ยงสัตว์ น้ำอาจขุดสระและบ่อหลายๆ บ่อก็ได้ (สระสำหรับเก็บน้ำเพื่อบริโภคอุปโภค และการชลประทาน หรือบ่อสำหรับเลี้ยงสัตว์น้ำ) แต่เมื่อรวมพื้นที่ทั้งหมดแล้วจะต้องใกล้เคียงร้อยละ ๓๐ นอกจากนี้ อาจจะรวมนับพื้นที่ร่องน้ำที่ยกคันขึ้นเพื่อปลูกไม้ยืนต้นด้วยหากสามารถเก็บน้ำในร่องได้ตลอดปี

ในกรณีที่สามารถส่งน้ำมาจากแหล่งชลประทานได้ ต้องส่งมาในระบบท่อปิดเพื่อลดการสูญเสีย และส่งมาเติมในสระตามช่วงเวลาที่เป็นเท่านั้น การใช้น้ำจากสระต้องเป็นไปตามหลักประหยัดดังที่กล่าวข้างต้น และพึงตัวเองให้มากที่สุด

หากไม่ได้รับความช่วยเหลือการขุดสระจากราชการ หรือแหล่งเงินทุนอื่นและต้องการขุดเอง ควรทยอยขุดสระแต่ละปีตามกำลังเงิน และ

กำลังกายจนกว่าจะครบพื้นที่ร้อยละ ๓๐ รูปร่างของสระคาดว่ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวๆ น่าจะลดการระเหยของน้ำได้ดีกว่าบ่อกว้าง ดินที่ขุดจากสระใช้ถมเป็นคันดินรอบพื้นที่เพื่อกันน้ำท่วม หากไม่ใช้ทำคันดิน จะต้องแยกดินส่วนบนไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับนำมาเกลี่ยทับดินชั้นล่าง

๒. ร้อยละ ๓๐ ส่วนที่สอง ใช้ปลูกข้าวเนื้อที่ประมาณ ๔.๕ ไร่ เนื่องจากทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า ข้าวเป็นอาหารหลัก และอาหารประจำวันของคนไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์และเป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงและมั่นใจในการดำรงชีวิต เกษตรกรไทยไม่ว่าจะโยกย้ายไปอยู่ที่ใดหรือเปลี่ยนอาชีพ

ไปอย่างไรก็ตาม อย่างน้อยจะต้องมั่นใจว่ามีข้าวกิน และพยายามปลูกข้าวให้พอกินตลอดปี เพื่อให้มีเสถียรภาพด้านอาหาร ครอบครัวที่มีสมาชิก ๖ คน ถ้าบริโภคข้าวเฉลี่ยประมาณคนละ ๒๐๐

กิโลกรัมต่อปี ดังนั้นจะต้องบริโภคข้าวไม่ต่ำกว่าปีละ ๑,๒๐๐ กิโลกรัม และถ้าทำนาปีในสภาพที่ควบคุมน้ำไม่ให้เกิดช่วงได้เมื่อฝนแล้ง ก็จะได้ผลผลิตไม่ต่ำกว่าปีละ ๔.๕ × ๓๒๕ = ๑,๔๖๒.๕ กิโลกรัม แต่ถ้าบำรุงรักษาดี อาจจะได้ผลผลิตเพิ่มมากกว่านี้

เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้วหากยังมีน้ำฝนและน้ำในสระเหลือควรเลือกปลูกพืชอายุสั้นและราคาดีในสภาพนาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

๓. ร้อยละ ๓๐ ส่วนที่ ๓ เนื้อที่ ๔.๕ ไร่ ให้ปลูกพืชสวน ไม้ยืนต้น และพืชไร่อย่างผสมผสาน โดยวิธีการและชนิดของพืชที่แตกต่างกันหลากหลาย กันไปแต่ละพื้นที่และขึ้นอยู่กับปัจจัย ต่างๆ เช่น ภูมิภาค ฤดูกาล ตลาด และเส้นทางคมนาคม ตลอดจน ประสบการณ์และภูมิปัญญาของ เกษตรกร เป็นต้น ไม่มีสูตรตายตัว ยึดหยุ่นได้ การปลูกพืชให้หลากหลาย เช่นนี้จะเป็นการกระจายเงินทุน แรงงาน น้ำ และปัจจัยการผลิตต่างๆ

กระจายความเสียหายจากศัตรูพืช และความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ ตลอดจนกระจายรายได้ด้วย

พืชที่ปลูกระยะแรกควรเป็น กล้าย เพื่อบำรุงและเก็บความชื้นในดิน ต่อไปควรเป็นผลไม้และไม้ยืนต้น ระหว่างที่ ไม้ยืนต้นยังไม่โต ก็ปลูกพืชล้มลุกอายุสั้น ระหว่างแถว เช่น พริก มะเขือ ถั่วต่างๆ จนกว่าจะปลูกไม้ได้จึงเปลี่ยนไปปลูกไม้ หนร่ม เช่น ชิง ช่า และพืชหัว เป็นต้น

พื้นที่ปลูกพืชผสมผสานเหล่านี้ มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๔.๕ ไร่ แต่ในบางท้องที่ขนาดของสระ และพื้นที่ ปลูกข้าวรวมกันอาจน้อยกว่า ๙ ไร่ พื้นที่ที่ลดลงอาจใช้ปลูกพืชผสมได้ รวมทั้งบริเวณรอบที่อยู่อาศัย คันดิน ทางเดิน และขอบสระอาจใช้ปลูกพืช ต่างๆ ได้นับพื้นที่รวมกันเป็นพื้นที่ปลูกพืชผสม

พืชผสมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะใช้เป็นอาหารประจำวัน ได้แก่ ผัก ผลไม้ สมุนไพร และเครื่องเทศ ซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทยที่กินกับข้าวมาเป็นเวลาช้านาน เช่นเดียวกับข้าว และปลา โดยเฉพาะพืชผักพื้นเมือง ปัจจุบันมีมากกว่า ๑๖๐ ชนิด บางชนิดมีพบทั่วทุกภาค บางชนิดมีเฉพาะภาค ส่วนที่เหลือก็สามารถจำหน่ายเป็นรายได้ ตัวอย่างของพืชที่ควรเลือกปลูกได้แก่

๓.๑ พืชสวน (ไม้ผล) เช่น มะม่วง มะพร้าวแก่ มะพร้าวน้ำหอม มะขาม ขนุน ละมุด ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มโชกุน ฝรั่ง น้อยหน่า กระท้อน มะละกอ ชมพู่ และกล้วย เป็นต้น

๓.๒ พืชสวน (ผักยืนต้น) เช่น แคนบ้าน มะรุม สะเดา ชะอม ชีเหล็ก ผักหวาน กระถิน เหลียง เนียง สะตอ หมุย ตำมั่ง ชะมวง มันปู มะอึก มะกอก ย่านาง ถั่วมะแฮะ ตำลึง ถั่วพู และมะเขือเครือ เป็นต้น

๓.๓ พืชสวน (ผักล้มลุก) เช่น พริก กะเพรา โหระพา ตะไคร้ ชিং ข่า กระชาย ชะพลู แมงลัก สะระแหน่ บัวบก มันเทศ มันสำปะหลัง เผือก บุก ถั่วฝักยาว ถั่วพุ่ม มะเขือ พักเขียว พักทอง ผักบุ้งไทย ผักบุ้งจีน ผักคะน้า ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักไผ่ หอม กระเทียม และมะละกอ เป็นต้น

๓.๔ พืชสวน (ไม้ดอกและไม้ประดับ) เช่น มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก ซ่อนกลิ่น ปทุมมา กระเจียว และดอกไม้เพื่อทำดอกไม้แห้ง เป็นต้น

๓.๕ เห็ด เช่น เห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เห็ดเป่าฮื้อ เป็นต้น

๓.๖ สมุนไพรและเครื่องเทศบางชนิดจัดอยู่ในกลุ่มพืชผักแล้ว เช่น พริก พริกไทย กะเพรา สะระแหน่ แมงลัก และ ตะไคร้ เป็นต้น แต่ยังมีบางประเภทที่ใช้เป็นยารักษาโรคและน้ำมันหอม เช่น ขมิ้นชัน (โรคกระเพาะ) พญาอหหรือเสลดพังพอน (โรคเรื้อรัง) ไพล (ปวดเมื่อย) ฟ้าทะลายโจร (แก้ไข้) มะแว้ง (แก้ไข้และแก้ไอ) ชุมเห็ดและมะขามแขก (ยาระบายอ่อนๆ) ทองพันชั่ง (ความดันสูง) กระเทียม

(ความดันสูง) ตะไคร้หอม (ยากันยุง) และแฝกหอม เป็นต้น

๓.๗ พืชน้ำ ปลูกในสระ เช่น ผักกระเฉด ผักบั้งไทย กระจับ หน่อไม้ บัวสาย ผักกูด และโสน เป็นต้น

๓.๘ ไม้ยืนต้น (ใช้สอยและเชื้อเพลิง แต่บางชนิดมีส่วนที่กินได้) เช่น ไม้ มะพร้าว ตาล เสี้ยว กระถิน สะแก ยูคาลิปตัส สะเดา ชี้เหล็ก สัก ยางนา และหลายชนิดมีคุณสมบัติบำรุงดินด้วย เช่น ประดู่บ้าน ประดู่ป่า พยุง ชิงชัน กระถินณรงค์ กระถินพิมาน กระถินเทพา มะค่าโมง ทิ้งถ่อน จามรีป่า จามจรี ทองหลาง กระถินไทย และ มะขามเทศ เป็นต้น

๓.๙ พืชไร่ พืชไร่หลายชนิดไม่เหมาะกับการปลูกผสมกับพืชอื่น เพราะต้องการแสงแดดมากและไม่ชอบการเบียดเสียด แต่อาจปลูกได้ใน

ช่วงแรกๆ ที่ไม้ยืนต้นยังไม่โต ไม่แย่งร่มเงามากนัก บางชนิดอาจเก็บเกี่ยวเมื่อ
ผลผลิตที่ยังสดอยู่ และรับประทาน หรือจำหน่ายเป็นพืชผักซึ่งจะมีราคาดีกว่า

เมื่อเก็บผลผลิตแก่ พืชไร่เหล่านี้ ได้แก่
ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม
ปอกระเจา อ้อยคั้นน้ำ และมันสำปะหลัง
เป็นต้น บางชนิดเป็นพืชยืนต้น อาจ
ปลูกตามริมแปลง หัวไร่ ปลายนาได้
เช่น นุ่น ละหุ่ง และฝ้ายสำลี เป็นต้น
ส่วนดีของพืชไร่ คือ ผลผลิตเก็บไว้ได้

นาน ต่างกับพืชสวนที่ผลิตผลเก็บไว้ไม่ได้นาน จะต้องรีบจำหน่ายรับบริโภค
หรือแปรรูปทันที

๓.๑๐ พืชบำรุงดิน และพืชคลุมดิน ชนิดที่เป็นพืชล้มลุก ควรปลูกแซม
ผลไม้ หรือไม้ยืนต้นขณะที่ต้นยังเล็กอยู่ หรือปลูกตามหลังข้าว เช่น ถั่วมะแฮะ
ถั่วฮามาต้า โสนอัฟริกัน โสนพื้นเมือง
ปอเทือง ถั่วพริ้ว รวมทั้งถั่วเหลือง ถั่วเขียว
ถั่วลิสง และถั่วพุ่ม เป็นต้น แต่บางชนิด
เป็นพืชยืนต้น อาจปลูกผสมกับพืชอื่น
หรือปลูกตามหัวไร่ปลายนาได้ บางอย่าง
อยู่ในกลุ่มพืชสวนที่บริโภคได้ บางอย่าง
อยู่ในกลุ่มไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง เช่น
ซีเหล็ก กระจดิน ชะอม ถั่วมะแฮะ สะตอ ทางไหล มะขาม มะขามเทศ
มะขามแขก ประดู่บ้าน ประดู่ไทย ทองกลาง และสะเดาข้าง เป็นต้น สำหรับ
พื้นที่ที่มีความลาดเท หรือริมบ่อ ริมคันดิน ควรปลูกแฝกเป็นแถวขวาง
แนวลาดเอียง เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

๓.๑๑ แนวทางประกอบการพิจารณาเลือกปลูกพืชผสม พืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งอย่าง หรือเอนกประสงค์ การเลือกปลูกพืชผสมหลายอย่างในพื้นที่เดียวกันต้องอาศัยคำแนะนำทางวิชาการ และประสบการณ์ หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะพืชบางชนิดจะปลูกร่วมกันได้ บางชนิดไม่ได้

หลักการพิจารณาต่างๆ ไปเลือกปลูกพืชที่มีความสูงของเรือนยอดต่างๆ อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน โดยแบ่งความสูงออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. สูง เช่น มะพร้าว มะขาม ปรอดู๋ ไม้ ขนุน เหลียง สะตอ เนียง มะตูม เป็นต้น

๒. ปานกลาง เช่น มะม่วง ส้ม มะนาว มะรุ้ม ผักหวาน ขี้เหล็ก มะดัน กระท้อน น้อยหน่า กล้วย มะละกอ อ้อย สะเดา มะกรูด ชะมวง หมุย ชะอม มะยม ทองหลาง มะกอกป่า มะเฟือง มะอึก ยอ เป็นต้น

๓. ชั้นล่าง เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ สะระแหน่ บัวบก บอน กระชาย ขมิ้น ชะพลู สับประรด บุก มันต่างๆ มะเขือต่างๆ พริก กระเจี๊ยบมอญ กระเจี๊ยบแดง ผักโขม เป็นต้น

๓.๑๒ กุศโลบายในการปลูกพืชผสมหลายอย่าง ปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ มีแนวทางส่งเสริมการปลูกพืชอาหารด้วย

วิธีการแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น

๑. พืชสวนครัว เช่น พริก กะเพรา โหระพา แมงลัก ตะไคร้ มะกรูด พริกไทย มะอึก มะนาว (กะปิ น้ำปลา น้ำตาล) เป็นต้น

๒. รั้วกินได้ เช่น ตำลึง ขจร โสน ถั่วพู มันปู กระถิน มะขามเทศ บวบ ฟักเขียว มะระ มะเขือเครือ ใผ่ น้ำเต้า ฟักข้าว ผักแปม เป็นต้น

๓. ผักล้มตำ เช่น มะละกอ ถั่วฝักยาว ถั่วพุ่ม มะนาว พริก (กระเทียม น้ำตาล น้ำปลา ปู กุ้งแห้ง น้ำปลาร้า)

๔. ผักข้าวยำ เช่น กระถิน ส้มโอ มะดัน มะขาม สะตอ ถั่วฝักยาว ตะไคร้ มะม่วง ข่า มะกรูด มะพร้าว (น้ำตาล น้ำปลา น้ำบูดู)

๕. ผักแกงแค เช่น ชะอม ชะพลู กะเพราขาว ตำลึง ผักชีฝรั่ง ผักขี้หูด มะเขือเปราะ หน่อไม้ ผักเผ็ด ถั่วฝักยาว มะเขือพวง ตะไคร้ (พริกแห้ง

กระเทียม หอมแดง กะปิ น้ำปลาร้า น้ำมัน เกลือ)

หมายเหตุ องค์ประกอบในวงเล็บเป็นส่วนที่ผลิตจากพืชและสัตว์น้ำ ซึ่งมีการผลิตเป็นการค้า จำหน่ายอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว และราคาไม่แพงนัก ใช้จำนวนไม่มาก ถึงแม้จะผลิตได้เองแต่การซื้อจากตลาดบ้างน่าจะสะดวกกว่า

๔. **ร้อยละ ๑๐** เป็นที่อยู่อาศัย ถนน คันดิน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ รวมประมาณ ๑.๕ ไร่ พื้นที่ส่วนนี้จะรวมคอกสัตว์เลี้ยง เรือนเพาะชำ ฉางเก็บผลิตผลเกษตร ปัจจัยการผลิต เครื่องมือเครื่องทุนแรง ฯลฯ และอาจรวมสวนรอบบ้านด้วย

๕. **การเลี้ยงสัตว์** ควรเลือกเลี้ยงสัตว์บก เช่น วัวนม หมู ไก่ เป็ด และสัตว์น้ำ เช่น ปลาตะเพียน ปลาสลิด ปลานิล ปลาทับทิม กุ้งก้ามกราม หอยขม ฯลฯ ให้เหมาะสมกับแรงงาน เงินทุน และพื้นที่ที่เหลือ ตลอดจน

อาหารบางส่วนที่ได้จากใบแปลงพืช (ต้นพืช รำข้าว ฟางข้าว มูลสัตว์ ฯลฯ) โดยไม่ต้องเน้นเป็นรายได้หลัก แต่เพื่อเป็นรายได้เสริมและอาหารประจำวัน โดยเฉพาะปลาซึ่งเป็นอาหารประจำวันของคนไทยที่บริโภคร่วมกับข้าวและผักมาตั้งแต่โบราณกาล สำหรับเทคนิคของการเลี้ยงคงจะต้องเป็นไปตามคำแนะนำของนักวิชาการ เช่นเดียวกับการปลูกพืช เช่น การสร้างคอกหรือเล้าสัตว์ค่อม ริมบ่อปลา เพื่อใช้มูลสัตว์เป็นอาหารปลา หรือการขุดบ่อปลาให้มีระดับความลึกต่างๆ กัน เป็นต้น

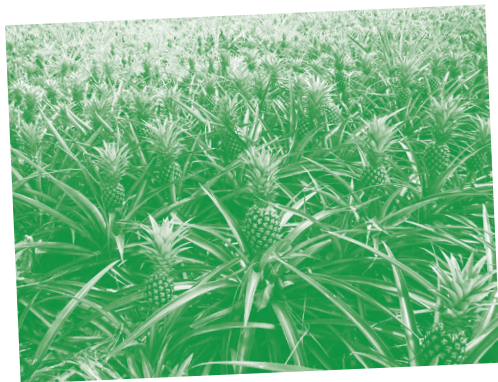
การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ตามหลักการที่ได้กล่าวมานี้ จะมุ่งเน้นในเขตเกษตรน้ำฝน ไม่มีน้ำชลประทาน ส่วนใหญ่จะเป็นชาวนาและชาวไร่ ปัจจุบันเขตดังกล่าวมีพื้นที่รวมกันประมาณ ๑๐๒.๖ ล้านไร่ หรือ

ร้อยละ ๖๙.๐ ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด (แบ่งเป็นนาในเขตเกษตรน้ำฝน ประมาณ ๔๘.๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๖ ข้าวและพืชในที่ดิน ประมาณ ๓๕.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๔.๐ ที่เหลือเป็นทุ่งหญ้าและที่รกร้างอีกประมาณ ๑๘.๔ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๔)

เขตเหล่านี้เป็นเขตที่ผลิตผลการเกษตรค่อนข้างปรวนแปรไม่แน่นอน มีความเสี่ยงจากความเสียหาย เนื่องจากศัตรูพืชและฝนฟ้าอากาศ

แปรปรวนอยู่เสมอ อาจมีฝนแล้งและน้ำท่วมภายในปีเดียวกัน ท่างไกลชุมชน การคมนาคมไม่ค่อยสะดวก หลายรายยังไม่ได้รับเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ดิน มักจะได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่ทางราชการ ธนาคาร และธุรกิจเอกชนค่อนข้างน้อย ดังนั้น ควรจะเป็นเขตเป้าหมายอันดับแรกของโครงการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” และควรได้รับการสนับสนุนจากทางราชการและธนาคารในระยะเริ่มแรก โดยเฉพาะการขุดสระน้ำสำหรับเก็บน้ำฝนตามธรรมชาติ

การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ในเขตใช้น้ำฝน ถึงแม้จะหวังพึ่งน้ำจากการเก็บกักน้ำฝนตามธรรมชาติ แต่ถ้ามีแหล่งน้ำชลประทานของรัฐเสริมให้บ้างบางครั้งคราว ถึงแม้จะปริมาณน้อยแต่ก็ทำให้เป็นระบบการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับเขตชลประทานและเขตพืชอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่รวมกันประมาณ ๔๖.๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๐ (นาชลประทานประมาณ ๒๕.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๗.๓ และเขตปลูกพืชอุตสาหกรรม เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ สวนกาแฟ ผัก และไร่สับปะรดส่งโรงงาน เป็นต้น ประมาณ ๒๐.๔ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๓.๗) เป็นเขตที่มีผลผลิตการเกษตรที่ค่อนข้างไม่ปรวนแปร มีความเสี่ยงจากสภาพฝนฟ้าอากาศน้อย การคมนาคมค่อนข้างสะดวก ใกล้ชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

ธนาकार และธุรกิจภาคเอกชนค่อนข้างมาก มีกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือเอกสารการถือครองที่ดินค่อนข้างแน่นอน จึงเป็นเขตที่ไม่ค่อยเดือดร้อน ช่วยตัวเองได้อยู่แล้ว เกษตรกรในเขตดังกล่าวนี้จึงอาจจะทำการเกษตรแบบก้าวหน้า เช่นนี้ต่อไปอีกระยะหนึ่ง แต่ควรจะต้องปรับใช้วิธีการที่พึ่งตนเองให้มากขึ้น ลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศให้น้อยลง เช่น พันธุ์พืช และวัสดุการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ ควรพยายามปลูกพืชผสมผสานให้มากกว่าหนึ่งชนิด และอย่าเสี่ยงการเพิ่มทุนหรือเพิ่มหนี้สินที่เกินกำลัง

สำหรับพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานหรือมีแหล่งน้ำธรรมชาติสมบูรณ์ หรือมีปริมาณฝนตกชุก เช่น ภาคใต้หรือภาคตะวันออก โดยทั่วไปจะมีการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน คล้ายคลึงกับการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” อยู่บ้างแล้ว และเกษตรกรรู้จักกันมา

ช้านานอย่างดี แต่สมมุติฐานเบื้องต้นยังมิได้ตรงกับการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” นัก เช่น มีน้ำชลประทานสมบูรณ์ ใช้น้ำอย่างเต็มที่ มีพื้นที่มาก บางแห่งใช้เครื่องมือทุ่นแรง จ้างแรงงานทำงานแทน ข้อสำคัญคือไม่เดือดร้อนและไม่ยากจนนัก หากจะทำการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ก็ทำได้ แต่เป็นการทำแบบประยุกต์ โดยจะต้องยึดหลักการปฏิบัติที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ๑) แบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมออกเป็น ส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ โดยประมาณ และอาจจะแบ่งเป็นแปลงย่อยๆ หลายแปลงหรือแปลงใหญ่ย่อยแปลงก็ได้ และ ๒) จะต้องใช้น้ำอย่าง

ประหยัด น้ำที่เคยได้รับจากธรรมชาติหรือจากโครงการชลประทานของ
รัฐบาลอย่างสมบูรณ์ จะต้องเปลี่ยนไปสร้างสระเก็บไว้ใช้ส่วนตัว แล้วบริหาร
จัดการน้ำโดยตัวเอง โดยไม่หวังพึ่งน้ำจากรัฐบาลมากนัก ตลอดจนการช่วย
เหลือด้านปัจจัยการผลิตอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรรายอื่นๆ ที่อยู่

ห่างคลองส่งน้ำของรัฐบาล ได้มี
โอกาสได้รับประโยชน์จากน้ำ
ชลประทานเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น การเกษตร “ทฤษฎี
ใหม่” ไม่ว่าจะอยู่ในเขตใช้น้ำฝน
หรือเขตใช้น้ำชลประทาน ถ้าหาก
หวังอาศัยน้ำชลประทานของ
รัฐบาลมาเสริม ก็ต้องยึดหลักการ
ใช้น้ำและจัดการน้ำโดยประหยัด

ดังกล่าวมาแล้ว และหลักการเช่นนี้จะทำให้ประโยชน์ของน้ำชลประทาน
มีคุณค่าแก่ประชาชนมากขึ้น และทำให้เขตพื้นที่ชลประทานขยายเพิ่มขึ้นกว่า
การใช้น้ำชลประทานแบบดั้งเดิม ตั้งแต่ ๓ - ๖ เท่า จึงเป็นการขยายความ
ชุ่มชื้น ความสุข และความสมบูรณ์พลสุขให้แก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น เป็นการ
ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกรและสังคมในเขตชลประทาน และ
ในเขตชนบทมากขึ้นกว่าเดิม

ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่สอง

เมื่อการทำเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ขั้นที่หนึ่งมีมากรายขึ้น และผ่านไป
หลายๆ ปี ผลผลิตและรายได้จะมีเพิ่มขึ้น เกษตรกรจำเป็นต้องปรับปรุงตัวเอง
รวมกลุ่มกันในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ และร่วมแรงกันในเรื่องต่างๆ เช่น ๑. การ
ผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) ๒. การตลาด (ลานตากข้าว ย่าง
เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) ๓. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่อง
นุ่งห่ม ฯลฯ ที่ผลิตไม่ได้เอง) ๔. สวัสดิการ (สาธารณสุข ยารักษาโรค เงินกู้

ฯลฯ) ๕. การศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา ฯลฯ) ๖. สังคมและศาสนา เป็นต้น

สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นความจำเป็นของชีวิตประจำวัน แต่ไม่อาจลงทุนลงแรงเพียงลำพังได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างเพื่อนบ้านและของหน่วยงานราชการ มูลนิธิและเอกชน

ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่สาม

เมื่อกิจการขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สองเจริญเติบโตขึ้น จำเป็นจะต้องพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก โดยติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงินทุน (ธนาคาร) และแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) หรือเอกชน เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ตั้งและบริหารโรงสี ตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ (๑, ๓) ช่วยยกรลงทุน (๑, ๒) ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (๔, ๕, ๖) เป็นต้น

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ เกษตรกรขายข้าวในราคาสูง (ไม่กดราคา) ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรมาสีเอง (๒)) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ในราคาต่ำ (เช่น สหกรณ์ ราคาขายส่ง (๑, ๓)) ธนาคารกับบริษัท (เอกชน) จะสามารถขยายบุคลากร

ปัจจุบันการเกษตรผสมผสานหรือเกษตร “ทฤษฎีใหม่” แบบประยุกต์หลายพื้นที่ประสบความสำเร็จเลยขั้นที่หนึ่งไปมากแล้ว จึงได้เริ่มทำการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ขั้นที่ ๒ และขั้นที่ ๓ ไปบ้าง และได้รับความสำเร็จพอสมควร จึงทำให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ได้พัฒนาและขยายผลไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นไปตามพระราชพระณิธานและพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเกษตรกรรม
“ทฤษฎีใหม่” (เพิ่มเติม)

อำพล เสนาณรงค์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” (เพิ่มเติม)

๑) ในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ภาวะวิกฤต แรงงานจากภาคอุตสาหกรรม สถาบันการเงิน และภาคอื่นๆ ในเมืองใหญ่ ว่างานจำนวนมาก และคาดว่าจะกลับสู่ภูมิลำเนา และกลับเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมที่เคยทำอยู่เดิมมากขึ้น ผู้รู้หลายท่านมีความเข้าใจว่าการเกษตรผสมผสาน

แบบทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด และเป็นทางเดียวเท่านั้น และพยายามดำเนินการไปในทางนั้น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังไม่ถูกต้องนัก

๒) เขตการเกษตรกรรมในประเทศไทย ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ ๑๔๘.๗ ล้านไร่ แบ่งออกเป็น ๒ เขต

๒.๑ เขตชลประทาน - เขตก้าวหน้า - เขตพืชอุตสาหกรรม มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๔๖.๑ ล้านไร่ หรือ ๓๑.๐% (นาชลประทาน ๒๕.๗ ล้านไร่ หรือ ๑๗.๓% และเขตพืชอุตสาหกรรมประมาณ ๒๐.๔ ล้านไร่ หรือ ๑๓.๗%) เป็นเขตที่ผลิตผลค่อนข้างแน่นอน มีความเสี่ยงจากความเสียหายน้อย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ธกส. และธุรกิจเอกชนค่อนข้างมาก การคมนาคมค่อนข้างสะดวกและใกล้แหล่งชุมชน

เขตดังกล่าวนี้ ยังควรทำการเกษตรแบบ
ก้าวหน้าต่อไป เช่น การทำนาสองครั้ง การทำนา
หมุนเวียนกับพืชอื่นๆ การทำสวนยางพารา สวน
ปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ สวนมะพร้าว สวนสมุนไพร และ
ไร้สับปะรดส่งโรงงาน เป็นต้น แต่ควรจะพยายามพึ่งพา
ตนเองให้มากขึ้น ปลูกพืชผสมผสานให้มากกว่าหนึ่งชนิด
อย่าทำโครงการใหญ่ที่เกินกำลัง และอย่าก้อหนี้ที่ไม่มี
รายได้ตอบแทน หากเกษตรกรในเขตนี้จะทำเกษตรกรรม
“ทฤษฎีใหม่” จะต้องยอมรับเบื้องต้นว่ามีคุณสมบัติ

ไม่ครบตามเงื่อนไข แต่ก็ทำได้แบบประยุกต์ เช่น มีขนาดแปลงใหญ่ ใช้เครื่องมือทุ่นแรง และจ้างแรงงาน เป็นต้น แต่ประเด็นสำคัญควรมีการแบ่งกิจกรรมในส่วนสัดส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ และใช้น้ำอย่างประหยัด โดยอาจทำแปลงย่อยหลายๆ แปลง หรือแปลงใหญ่แปลงเดียว นอกนั้นควรจะต้องพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ไม่หวังความช่วยเหลือเปล่าจากทางรัฐมากนัก

๒.๒ เขตใช้น้ำฝน - เขตกำลังพัฒนา - เขตปลูกพืชล้มลุก มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๑๐๒.๖ ล้านไร่ หรือ ๖๙.๐% (น่าน้ำฝนประมาณ ๔๘.๕ ล้านไร่ หรือ ๓๒.๖% ข้าวและพืชไร่ในที่ดินตอนประมาณ ๓๕.๗ ล้านไร่ หรือ ๒๔.๐% และทุ่งหญ้าและที่รกร้างประมาณ ๑๘.๔ ล้านไร่ หรือ ๑๒.๔%) เป็นเขตที่ผลิตผลค่อนข้างแปรปรวนไม่แน่นอน มีความเสี่ยงจากความเสียหายเนื่องจากศัตรูพืชและฝนฟ้าอากาศปรวนแปรอยู่เสมอ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของราชการ ธกส. และธุรกิจเอกชนค่อนข้างน้อย เพราะอยู่ห่างไกลชุมชน ทางคมนาคมไม่สะดวก

การเกษตรในเขตดังกล่าวนี้ เป็นเขตที่เป็นเป้าหมายของการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” โดยเฉพาะในพื้นที่เขตน่าน้ำฝน ๔๘.๕ ล้านไร่ หากเริ่มทำเพียง ๑ ใน ๔ หรือ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ จะเป็นพื้นที่ถึง ๑๒.๑๒๕ ล้านไร่ หรือประมาณ ๔๘๕,๐๐๐ ราย (เฉลี่ยถือครองรายละ ๒๕ ไร่) ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก แต่เป็นเขตที่รัฐบาล และธกส.

จะต้องให้การสนับสนุนในระยะเริ่มแรกให้มากที่สุด ทั้งด้านเงินทุน ปัจจัยการผลิต และด้านวิชาการ โดยเลือกจากผู้ที่มีความสมบัติครบจากมากที่สุดไปหาน้อยและทยอยขยายไปตามกำลัง สำหรับพื้นที่ตอน สภาพดินไม่ดี ควรส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็วเพิ่มขึ้น

๓. จำนวนสมาชิกของครอบครัว เดิมได้กำหนดว่าควรเท่ากับ ค่าเฉลี่ยของประเทศคือ ๕ - ๖ คน แต่จากการ ปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ พบว่าจะมีสมาชิกของ ครอบครัวเหลืออยู่เพียง ๒ - ๓ คน เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและ เด็ก ส่วนสมาชิกครอบครัว

วัยหนุ่มสาวจะไปทำงานในเมืองหรือโรงงาน แต่แรงงาน ๒ - ๓ คน ที่เหลืออยู่จริงก็ยังทำงานในพื้นที่ ๑๕ ไร่ได้ โดยลดกิจกรรมหรือพื้นที่ ลงบ้าง

อำพล เสนาณรงค์
๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

ทิศทางการพัฒนาชนบท
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

อำพล เสนาณรงค์

ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง^{๑/}

อำพล เสนาณรงค์^{๒/}

การจะกล่าวถึงการพัฒนาชนบทของไทยในปัจจุบันและอนาคต คงจะต้องกล่าวเล็กน้อยถึงผลการพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมา เพราะมีบุคคลหลายท่านมักกล่าวว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่แผนที่ ๑ ซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นต้นมา มีจุดอ่อนหลายประการ และมีผลกระทบต่อสังคมในชนบทอย่างรุนแรง เช่น การส่งเสริม “การหักล้างถางพง” เพื่อ “ทำไร่ไถนา” เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจส่งเป็นวัตถุดิบไปจำหน่ายต่างประเทศ ทำให้ป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูญเสียนและถูกทำลายล้างอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นพืชเดี่ยวพันธุ์เดี่ยวและเป็นแถวยาว ทำให้ดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เกิดศัตรูธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ต้องสั่งมาจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร น้ำมัน เชื้อเพลิง ยานพาหนะขนส่ง ปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันศัตรูพืช เป็นต้น สภาพดินฟ้าอากาศก็แปรวนแปรและเปลี่ยนแปลง เกิดสภาวะฝนแล้งและน้ำท่วมสลับกันเป็นประจำและบ่อยขึ้น สถานการณ์ทางการเมือง

๑/ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” ในการประชุมวิชาการเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” ของสถาบันวิจัยพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับชมรมศิษย์เก่ายูทีแอลบีแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๒ เวลา ๙.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. ณ โรงแรมแก่นอินน์ไฮเต็ล จ.ขอนแก่น

๒/ องคมนตรี

มักบีบให้ผลผลิตการเกษตรราคาถูกเพื่อเอาใจคนในเมืองและผู้ใช้แรงงานภาคอุตสาหกรรมและมีการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมวัตถุดิบการเกษตรที่ส่งออก เพื่อให้มีราคาสูงใกล้เคียงกับราคาตลาดโลก เช่น ค่าพรีเมียมข้าวและเงิน Cess ของยางพารา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้และปัจจัยอื่นๆ ทำให้เกษตรกรนับวันจึงยากจนลงเรื่อยๆ เป็นหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ สูญเสียที่ทำกิน คนหนุ่มสาว

ต้องละทิ้งถิ่นฐาน เข้าไปหางานและหาโอกาสที่คาดว่าจะดีกว่าในเมืองใหญ่ๆ และในต่างประเทศ นอกจากนี้ ผลพวงของการพัฒนาหรือสิ่งที่เรียกว่าความเจริญที่แผ่ขยายเข้าไปในชนบทส่วนหนึ่ง มีผลทำให้ค่านิยมในการพึ่งพาของจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เช่น รถจักรยานยนต์ รถกระบะ (pick up) ตู้เย็น โทรทัศน์ เต้าแก๊ส พัดลม วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนรถไถไร้ ปุ่มเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ราคาแพงที่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุที่ดูจะซ้ำเติมให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในสภาพที่เกินพอและเกินรายได้ยิ่งขึ้น

สถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวโดยสรุปมานี้ หากพิจารณากันด้วยความเป็นธรรมแล้ว ถึงแม้จะไม่มองดูในแง่ผลดีที่เกิด

จากการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาเลย ซึ่งมีประโยชน์และมูลค่ามหาศาลและ
ทำความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศชาติมากมายก็ตาม เราก็ไม่ควรจะโทษ
นักบริหาร นักการเมือง นักวิชาการและข้าราชการในอดีตในยุคที่ผ่านมา
มากนัก เพราะมีเหตุปัจจัย

หลายอย่างบีบบังคับให้ต้อง
วางแผนปฏิบัติการไปเช่นนั้น
เช่น ความจำเป็นจะต้องหาเงิน

USOM

มาใช้หนี้ต่างประเทศ และเพื่อบูรณะประเทศหลังสงคราม การดำเนินการ
ตามแนวขององค์การช่วยเหลือจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา
(USOM) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และกลุ่ม
ที่ปรึกษาทางการวิจัยเกษตร (CGIAR) และธนาคารโลก เป็นต้น เพื่อขอรับ

ความช่วยเหลือด้านการเงินและด้านวิชาการ
เป็นเหตุให้แนวทางการทำงานในการพัฒนา
ประเทศในช่วงนั้น จึงมุ่งไปในทิศทางดังที่
ปรากฏและมีจุดบกพร่องดังกล่าวแล้ว

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้
เราต้องมองบทเรียนของเราเองและของต่าง
ประเทศอย่างจริงจัง และคงจะทราบดีว่าการ
นำวิชาการและเทคโนโลยีของต่างชาติมาใช้

โดยตรง คงเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนักเพราะสภาพดินฟ้าอากาศ
สิ่งแวดล้อม เผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมแตกต่างกัน ควรจะต้องนำมาปรับปรุง
และผสมผสานกับแนวคิดและภูมิปัญญาของเราอย่างชาญฉลาด และคงจะ
ต้องมองสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณีของไทยเราเป็นหลัก
สำคัญด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ในปี พ.ศ.๒๔๘๙ เมื่อมีพระชนมพรรษาเพียง ๑๙ พรรษา หลังจากนั้นได้เสด็จฯ กลับไปยังประเทศสวีเดนเพื่อทรงศึกษาต่อและรักษาพระพลานามัย จนในปี พ.ศ.๒๔๙๔ จึงได้เสด็จฯ กลับมาประทับยังประเทศไทยเป็นการถาวร จากนั้นพระองค์ได้เริ่มเสด็จฯ แปรพระราชฐานและประพาสต้นไปยังจังหวัดและภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย สำหรับภาคอีสาน

พระองค์และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ เป็นครั้งแรกที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และได้ทรงเยี่ยมสถานีทดลองข้าวพิมาย เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ ซึ่งถือว่าเป็นการเยี่ยมหน่วยงานเกษตรในต่างจังหวัดเป็นแห่งแรก หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังจังหวัดต่างๆ เกือบทุกปี และเกือบทุกหนทุกแห่งทั่วราชอาณาจักร

ถึงแม้ในระยะแรก การเสด็จพระราชดำเนินจะเป็นการเยี่ยมเยียนพสกนิกรของพระองค์เป็นหลักใหญ่ แต่ขณะเดียวกันได้ทรงศึกษาหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของเขาเหล่านั้น รวมทั้งสภาพของดินฟ้าอากาศและภูมิประเทศซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทั้งนี้ ด้วยพระเนตรพระกรรณของพระองค์เอง และสนพระทัยที่จะทรงสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ต่อจากนั้นจึงทรงพิจารณาจากแผนที่และเอกสารต่างๆ และร่วมปรึกษาราชการกับข้าราชการ

ข้าราชการ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จนทรงเป็นที่พอพระราชหฤทัยและ
มั่นพระทัยในสาเหตุและปัญหาต่างๆ อย่างถ่องแท้ จึงได้พระราชทาน
พระราชวินิจฉัยเป็นแนวทางโครงการพระราชดำริแก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อ
รับไปสนองเบื้องพระยุคลบาท แต่สิ่งใดที่ยังไม่ชัดเจนหรือสิ่งใดที่มีพระราช
ประสงค์จะขยายผลหรือเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไปก็พระราชทานให้
ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการทดลองหรือขยายผลในโครงการส่วนพระองค์หรือ
โครงการพระราชดำริต่างๆ ต่อไป เช่น โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา

โครงการพระราชดำริ
โครงการศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาอันเนื่องมาจากพระ
ราชดำริและหน่วยราชการ
ต่างๆ เป็นต้น

ตลอดรัชสมัยที่
ผ่านมาอันยาวนาน พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
โปรดเกล้าฯ พระราชทาน

พระราชดำริโครงการต่างๆ มากมายหลายฝ่ายและหลายสาขาวิชา แต่ที่
เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาราษฎร์ในชนบท
อาจสรุปได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

๑. การพัฒนาป่าไม้ โดยเฉพาะป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร การ
อนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์น้ำและดิน การเก็บความชุ่มชื้นในดิน การสร้างฝายดิน
หรือหินขวางทางน้ำเล็กๆ ตามธรรมชาติ (ฝายแม้ว) เพื่อให้เกิดความชุ่มชื้น
ความเจริญเติบโตของต้นไม้บริเวณใกล้เคียง ทำให้เขียวชอุ่มตลอดปีและ
ป้องกันไฟป่า การฟื้นฟูป่าโดยการปล่อยให้ป่างอกขึ้นมาเองโดยไม่ต้อง
“ปลูกเปลือก” และการปลูกพรรณไม้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อประโยชน์

๔ อย่างคือ เพื่อบริโภคผล เพื่อไว้ใช้สอย เพื่อทำเชื้อเพลิง และเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ นอกจากนี้ ยังได้ทรงพระราชทานแนวทางในการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในป่าอีกด้วย

๒. การพัฒนาแหล่งน้ำ ทรงตระหนักถึงความสำคัญของน้ำต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ได้พระราชทานพระราชดำริโครงการต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมากทุกภาคของประเทศ ทั้งโครงการขนาดเล็ก

ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เช่น โครงการกักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการชลประทาน โครงการระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมและโครงการกำจัดน้ำเสีย เป็นต้น ทั้งนี้โดยอาศัยการเอื้ออำนวยจากลักษณะภูมิประเทศและธรรมชาติเป็นหลักสำคัญ

๓. อาชีพของประชาชนในชนบท ทรงทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิตและความทุกข์ยากของพสกนิกรในชนบทที่ห่างไกลอย่างแท้จริง จึงได้พระราชทานแนวทางเพื่อให้ยึดเป็นหลักปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑ **การช่วยตัวเอง** โดยทรงเน้นให้ผลิตอาหารพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้เพียงพอในท้องถิ่น เช่น ข้าว ผัก ปลา ด้วยวิธีการที่ง่ายๆ หากเหลือบริโภคจึงจะนำไปแลกเปลี่ยนจำหน่ายกับเพื่อนบ้าน จึงต้อง

มีความสามัคคีกัน ทำงานร่วมกัน ต้องมีความขยันหมั่นเพียร รู้จักประมาณตน การขยายการผลิตต้องค่อยเป็นค่อยไป ไม่ก่อนหน้าที่เกินตัว

๓.๒ “ทฤษฎีใหม่” ในปี พ.ศ.๒๕๓๒ ซึ่งเป็นปีที่ ๓๔ แห่งรัชกาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวทางประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท ซึ่งค่อนข้างสำคัญ และต่อมาประชาชนได้รู้จักกันแพร่หลายในนามการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน

หลักสำคัญของการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ขั้นที่ ๑ ได้แก่
๑) ควรเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ค่อนข้างยากจนและอยู่ในเขตใช้น้ำฝน
๒) รู้จักการจัดการพืช ดิน และน้ำให้เหมาะกับการบริหารกำลังคน เวลา และเงินทุนให้เกิดประโยชน์แก่พืชสูงสุด โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน ร้อยละ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ โดยประมาณ

เพื่อทำกิจกรรมหลัก ๔ อย่างคือ

๒.๑ ขุดสระเก็บกักน้ำฝน
ธรรมชาติ

๒.๒ ปลุกข้าว

๒.๓ ปลุกพืชผสมผสาน และ

๒.๔ ที่อยู่อาศัยและเลี้ยง

สัตว์ และ ๓) ใช้น้ำในสระอย่าง

ประหยัดเพื่อเสริมน้ำฝนในฤดูฝนและปลุกพืชราคาดีอายุสั้นในฤดูแล้ง

๓.๓ ทฤษฎีใหม่ในเขตชลประทาน สำหรับเกษตรกรผู้ที่เคยได้รับน้ำจากโครงการชลประทานของรัฐที่มีต้นทุนสูง ต่อไปจะต้องใช้น้ำให้ประหยัดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเปลี่ยนไปสร้างสระเก็บน้ำไว้ใช้

เฉพาะตัวและบริหารการใช้น้ำเองแบบการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” เพราะน้ำชลประทานส่วนหนึ่งจะต้องแบ่งไปให้เกษตรกรรายอื่นๆ ที่อยู่ห่างคลองส่งน้ำและไม่เคยได้รับน้ำชลประทานของรัฐเพิ่มขึ้นบ้าง การส่งน้ำไปยังแหล่งต่างๆ ก็ควรเปลี่ยนจาก “คลองเปิด” เป็น “ท่อปิด” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการส่งและการใช้น้ำยิ่งขึ้น

๓.๔ “ทฤษฎีใหม่” ชั้นที่ ๒ เมื่อมีการทำการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ใกล้เคียงกันมารายชั้นและเวลาผ่านไปนานขึ้น ผลผลิตและรายได้จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น เกษตรกรจำเป็นต้องปรับปรุงตัวเอง รวมกลุ่มกันผลิต จัดหาและจำหน่ายวัสดุสิ่งของที่จำเป็นแก่การผลิตและการดำรงชีวิตในราคาถูก ตลอดจนสวัสดิการต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความจำเป็นของชีวิตประจำวัน แต่การลงทุนลงแรงเองต้องใช้เวลานาน หากได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน ก็จะทำให้งานเริ่มต้นได้เร็วขึ้น

๓.๕ “ทฤษฎีใหม่” ชั้นที่ ๓ เมื่อกิจการชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๒

เติบโตขึ้น เกษตรกรก็ควรที่จะร่วมมือกันทำธุรกิจย่อยๆ เช่น ร้านอาหาร โรงสีข้าว สถานที่บริการเครื่องจักรกลการเกษตร และสถานที่จำหน่ายเชื้อเพลิง เป็นต้น แต่ธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัย

ความร่วมมือและเงินทุนจากภายนอก เช่น ธนาคาร บริษัทน้ำมัน เชื้อเพลิงและเอกชนภาคต่างๆ เป็นต้น

๓.๖ เศรษฐกิจพอเพียง
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสแก่ปวงชนชาวไทยและรับสั่งตอนหนึ่งเกี่ยวกับ

เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางเพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าหันมรับไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตในยามที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอยู่ขณะนี้ เป็นแนวทางที่บุคคลทุกอาชีพและทุกระดับชั้น

สามารถปฏิบัติได้ แต่อาจจะปฏิบัติได้มากบ้างน้อยบ้างตามแต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละคนในปัจจุบัน แต่ถ้าพยายามปฏิบัติได้อย่างน้อย ๑ ใน ๔ ก็น่าจะพอใจได้ในระดับหนึ่ง

แต่สำหรับประชาชนในชุมชนชนบทโดยเฉพาะการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ในขั้นแรกนั้น “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง การพยายามพึ่งตัวเอง ช่วยตัวเอง

ให้มากที่สุดที่จะทำได้ให้ “พอมี่ พอกิน” โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถจะผลิตเองได้ ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้มากที่สุด พยายามก่อกำหนดให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เพื่อให้มีรายจ่าย ไม่เกินรายรับ

๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๑

จาก “หักร้างทางพง” สู่ “ทฤษฎีใหม่”

“ทฤษฎีใหม่”

อำพล เสนาณรงค์

การเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ/ อำพล เสนาณรงค์^{๑/} จาก “หักร้างทางพง” สู่ “ทฤษฎีใหม่”

เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้เข้าใจการวิวัฒนาการเกษตรของประเทศไทย จากอดีตมาถึงปัจจุบันและความเกี่ยวข้องกับการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ ขอลำดับเหตุการณ์สำคัญที่ต่อเนื่องกันตามลำดับโดยสังเขป ดังนี้

พ.ศ. ๑๗๔๐ - ๒๐๔๐

อาณาจักรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงทำนุบำรุงการเกษตร เริ่มประเพณีให้ที่ดินเป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานได้ ให้กำลังใจแก่พลเมืองในการ “หักร้างทางพง” ให้เป็นไร่ เป็นนา

พ.ศ. ๒๐๔๑ - ๒๒๔๐

สมัยต้นกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าแผ่นดินสนับสนุนอาชีพเกษตรและการทำนา ส่งเสริมการบุกเบิกพื้นที่ทำกิน เพื่อเพิ่มประชากรและเป็นกำลังสร้างอาณาจักรให้เข้มแข็ง

๑/ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๓๗ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เวลา ๑๐.๑๕ - ๑๑.๓๐ น. ณ ห้องประชุมสุธรรม อารีกุล อาคารสารนิเทศ ๕๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

๒/ องคมนตรีและนายกสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๒๔๑ - ๒๓๙๔

ยุคปลายกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นยุคที่เสียกรุง กู้บ้านสร้างเมือง แต่ข้าวก็ยังเป็นพืชและอาหารสำคัญและเป็นสินค้าส่งออกที่ค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

พ.ศ. ๒๓๙๔

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ไทยจำเป็นต้องทำสัญญาบาริงกับอังกฤษ ซึ่งมีผลทำให้ไทยต้องเปิดการค้าเสรีกับต่างประเทศ แต่ก็ทำให้ข้าวได้เป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ รัฐบาลต้องขยายและบุกเบิกพื้นที่ปลูกข้าวและเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวอย่างมากมาย โดยเฉพาะ

ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งอุดมสมบูรณ์

พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓

ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงตั้งกรม กรมป่าไม้ขึ้นเมื่อปี ๒๔๓๙ และได้อนุญาตให้ทำป่าไม้แบบสัมปทาน ต่อมาในปี ๒๔๔๔ และ ๒๔๔๖ ทรงตั้งกรมเพาะปลูก และกรมคลองขึ้นตามลำดับ เพื่อรับผิดชอบเกี่ยวกับการทำนาและการเพาะปลูกพืชต่างๆ และการชลประทาน ประกอบกับในปี ๒๔๔๘ ทรงประกาศเลิกทาสมีผลทำให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างและตอนบนกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อการบริโภคและส่งออกที่สำคัญ

พ.ศ. ๒๔๕๓ – ๒๔๗๗

สมัยรัชกาลที่ ๖ และ ๗ ข้ายังคงเป็นพืชที่มีความสำคัญสูงสุดอันดับหนึ่ง ถึงแม้จะเกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๑ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๒ และประสพภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงหลังก็ตาม

๒ มีนาคม ๒๔๗๗

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ ขึ้นเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยพระองค์แรก ตั้งแต่พระชนมายุ ๙ พรรษา

พ.ศ. ๒๔๘๑

ตั้งวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๔

เกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๑ ไทยเข้าสู่สงครามเมื่อ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ รัฐบาลเปิดนิคมสร้างตนเองแห่งแรกที่จังหวัดลพบุรีและเปิดแห่งอื่นๆ ตามมาตามลำดับ และสนับสนุนให้ประชาชนและพลเมืองดี “หักล้างถางพง” เพื่อ “จับจองที่ดิน” และ “ทำไร่ไถนา” ใครขยันก็ได้ที่ดินมากเพราะเมืองไทยมีที่ดินว่างเปล่าอีกพอเพียงสำหรับประชาชน (ประชากรไทยประมาณ ๑๖ ล้านคน)

พ.ศ. ๒๔๘๖

สถาปนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พระเอกของภาพยนตร์ของรัฐบาลเรื่อง “บ้านไร่ของเรา” เป็นบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งต่อมาได้ประสบความสำเร็จในชีวิตในการทำไร่ไถนาแผนใหม่

ความฝันของเด็กหนุ่มที่อยากเป็นลูกผู้ชายเต็มตัวในยุคนั้นจึงต้องไป “หักล้างถางพง” หรือไปเป็น “สิงห์ป่าซุง” คือไปทำป่าไม้ภาคเหนือรับจ้างพ่อเลี้ยง “โค่นป่า”

พ.ศ. ๒๔๘๗ - ๒๕๐๐

รัฐบาลส่งเสริมการปลูกพืชอื่นๆ เพื่อให้มีความหลากหลายนอกเหนือจากข้าว เช่น พืชไร่ พืชสวนและพืชอุตสาหกรรมเพื่อไว้เป็นสินค้าส่งออก

ไทยได้รับการสนับสนุนทางวิชาการและการเงินจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และสหรัฐอเมริกา (USOM) ให้ปลูกพืชเพื่อการส่งออกทำให้ต้องขยายพื้นที่ไปในเขตป่าไม้ธรรมชาติ

รัฐบาลส่งเสริมสนับสนุนการทำไร่ไถนาและการทำป่าไม้เพิ่มมากขึ้น

พ.ศ. ๒๕๐๔

รัฐบาลเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (ประชากรไทยประมาณ ๒๗ ล้านคน)

ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์วิจัยเกษตรระหว่างประเทศให้ปลูกพืชไร่อาหารเพิ่มมากขึ้น มีการขยายพื้นที่ในเขตป่าธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

รัฐบาลออกพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ

เกิดวาทภัยที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง นครศรีธรรมราช ทำความเสียหายร้ายแรงมาก

พ.ศ.๒๕๐๗

ป่าไม้ถูกทำลายล้างผลาญอย่างหนัก พื้นที่เสื่อมโทรม

รัฐบาลออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗

ผู้ “หักล้างถางพง” เริ่มกลายเป็นผู้ร้ายและพลเมืองเลว

พ.ศ.๒๕๐๘ - ๒๕๑๕

- การทำไม้เพื่อการค้าทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย มีส่วนเร่งให้ป่าไม้ของชาติถูกบุกรุกทำลายและเผาผลาญรวดเร็วขึ้น

- พลเมืองดีกลายเป็นพลเมืองเลวมากขึ้น

- เกิดภาวะวิกฤตของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

- องค์การระหว่างประเทศต่างๆ และบุคคลบางกลุ่มเริ่มตระหนักถึงความสูญเสียของทรัพยากรธรรมชาติ

พ.ศ. ๒๕๑๕

เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ ป่าอนุรักษ์และป่าสงวนยังคงถูกบุกรุกและทำลายอย่างรุนแรง พลเมืองเลว “ผู้ห้กร้างถางพง” มีมากขึ้นและอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายที่ดินหลายฉบับและคำสั่งของนายกรัฐมนตรีบางฉบับ ทำให้พลเมืองเลวจำนวนมากกลายเป็นพลเมืองดีไปพร้อมกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินของรัฐ

พ.ศ. ๒๕๒๐

เกิดวิกฤตทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ องค์การระหว่างประเทศเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานมาต่อต้านการทำลายป่าไม้และปลูกพืชเศรษฐกิจแบบชนิดเดียว พันธุ์เดียวมากขึ้นและเน้นการเกษตรแบบยั่งยืนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๕

เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ เกษตรกรที่ยากจนและผู้ที่ได้รับสัมปทานป่าไม้ยังคงบุกรุกและทำลายป่าไม้ของชาติต่อไปโดยไม่หยุดยั้ง

พ.ศ. ๒๕๓๑

เกิดพายุรุนแรงในภาคใต้ ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช รัฐบาลตัดสินใจยกเลิกการอนุญาตสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๒

เกิดพายุอย่างรุนแรงพัดภาคใต้ฝั่งตะวันออกผ่านจังหวัดชุมพรไปยังฝั่งตะวันตกทำความเสียหายให้แก่พืชผลและทรัพย์สินของราษฎรอย่างรุนแรงและอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

เพลิงกรดตดตีสีน้ำตาลระบาดอย่างรุนแรง ในเขตปลูกข้าวในภาคกลาง ภาคเหนือตอนใต้และภาคอีสาน เป็นเนื้อที่เสียหายกว่า ๔ ล้านไร่

พ.ศ.๒๕๓๖

เกิดภาวะวิกฤตการขาดแคลนน้ำและแห้งแล้งอย่างรุนแรงทั่วประเทศ

พ.ศ.๒๕๔๑

นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ เป็นต้นมา รัฐบาลยกเลิกการทำสัมปทานป่าไม้ และปิดป่าทุกแห่งอย่างเด็ดขาด แต่ป่าอนุรักษ์ก็ยังคงถูกทำลายไปไม่ต่ำกว่าปีละ ๑ ล้านไร่ ปัญหาเรื่องการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนก็ยังมีอยู่มากและยังไม่มีข้อยุติ ทั้งๆ ที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่างก็มีกฎหมายที่ดินอยู่จำนวนมาก รัฐบาลทุกคณะที่ผ่านมามีจุดอ่อนที่ถูกโจมตีมากที่สุด คือ เรื่องที่ดินทำกินของประชาชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับ “ทฤษฎีใหม่”

๙ มิถุนายน ๒๕๘๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ขึ้นครองราชย์สิริราชสมบัติเมื่อพระชนมายุ ๑๙ พรรษา

สิงหาคม ๒๕๘๙

เสด็จพระราชดำเนินกลับไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

พ.ศ.๒๕๙๓

เสด็จนิวัตพระนคร

๕ พฤษภาคม ๒๕๙๓

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๙๓

เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นครั้งแรก แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาพระพลานามัย ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ตุลาคม ๒๕๖๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร เพื่อประทับเป็นการถาวร

เริ่มเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักไกลกังวล หัวหิน

เริ่มการเสด็จประพาสต้นไปเยี่ยมประชาชนชนบทในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ.๒๕๖๘

เริ่มเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปเยี่ยมประชาชนในที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเริ่มที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นแห่งแรก เมื่อปี ๒๕๖๘ และเยี่ยมสถานีทดลองข้าวพิมาย ในวโรกาสเดียวกัน

ตลอดระยะเวลากว่า ๓๔ ปี พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมพสกนิกรเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ ได้ทรงทอดพระเนตรสภาพที่แท้จริงของชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร ซึ่งอยู่ในชนบทที่ห่างไกล หลากพื้นที่มีชีวิตที่ทุกข์ยากประสบปัญหาและอุปสรรคของการดำรงชีวิต ตลอด

จนสภาพของดิน ฟ้า อากาศและภูมิประเทศของภูมิภาคต่างๆ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยและปรวนแปรอยู่เสมอเป็นปัจจัยสำคัญ พระองค์สนพระทัยที่จะทรงสอบถามและทรงทราบข้อมูลเบื้องต้นจากประชาชนในท้องถิ่นและข้อมูลทางวิชาการจากข้าราชการบริพารและข้าราชการที่เกี่ยวข้องด้วยพระกรรมของพระองค์เอง และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันเป็นที่มาของโครงการพระราชดำริต่างๆ จำนวนมาก เพื่อแก้ไขและปิดเปาความทุกข์ยากของประชาชนเหล่านั้นในระยะต่อมา ในระยะแรกโครงการพระราชดำรินี้จะเน้นไปด้านการพัฒนาป่าไม้อนุรักษ์ ดันน้ำล้าธาร การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ และต่อมาก็จะทรงเน้นอาชีพของประชาชนในชนบท และในปี ๒๕๓๒ ได้ทรงริเริ่มแนวทางพัฒนาผสมผสาน “ศูนย์บริการพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้ตั้ง “มูลนิธิชัยพัฒนา” โดยทรงดำรงตำแหน่งเป็นราชบัณฑิตพิเศษและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยแต่งตั้งพระเทพรัตนมุนี เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เป็นอธิการบดีคนแรก และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงกษมา วรวรรณ นพคุณ เป็นอธิการบดีคนปัจจุบัน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงกษมา วรวรรณ นพคุณ เป็นอธิการบดีคนปัจจุบัน

มูลนิธิชัยพัฒนาได้ดำเนินงานเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

มูลนิธิชัยพัฒนาได้ดำเนินงานเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ผลงาน และงานวิจัย

กึ่งพื้นที่ชัยพัฒนา
เสร็จงานผลิตอาหารสัตว์ทางตะวันออกของ
ทุ่งมบขีแม่ข่ายศูนย์วิจัยข้าวแม่ฉิมพลีวิทยา
สถานีเกษตรแม่ฉิมพลี

กึ่งพื้นที่ชัยพัฒนา
เสร็จงานผลิตอาหารสัตว์ทางตะวันออกของ
ทุ่งมบขีแม่ข่ายศูนย์วิจัยข้าวแม่ฉิมพลีวิทยา
สถานีเกษตรแม่ฉิมพลี

กึ่งพื้นที่ชัยพัฒนา
เสร็จงานผลิตอาหารสัตว์ทางตะวันออกของ
ทุ่งมบขีแม่ข่ายศูนย์วิจัยข้าวแม่ฉิมพลีวิทยา
สถานีเกษตรแม่ฉิมพลี

การสารมูลนิธิชัยพัฒนา

พฤศจิกายน ๒๕๓๓

ทรงก่อตั้งมูลนิธิชัยพัฒนาและจัดซื้อที่ดิน ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา ไกลวัดมงคล ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ริมนนทพหลโยธินระหว่างกิโลเมตร ๑๑๖ – ๑๑๗ เพื่อจัดตั้ง “ศูนย์บริการพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ สำหรับเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตร โดยประสานความร่วมมือกับ วัด ราษฎร รัฐ เผยแพร่อาชีพเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชน หากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในเขตอื่นต่อไป

ทรงมอบให้กรมชลประทานขุดสระน้ำและปรับพื้นที่ และกรมวิชาการเกษตรกับสำนักงานเกษตรจังหวัดทดสอบการปลูกพืช โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกร้อยละ ๓๐ ใช้สร้างสระน้ำ

ส่วนที่ ๒ ร้อยละ ๖๐ ใช้พื้นที่พัฒนาการเกษตร และส่วนที่ ๓ ร้อยละ ๑๐ จัดเป็นที่อยู่อาศัย ถนนและก่อสร้างคันดินหรือคูคลองต่างๆ

๔ ธันวาคม ๒๕๓๒ - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริสแกบุคคลคณะต่างๆ ในโอกาสเข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตทรงเน้น

ให้ตื่นตัวและตระหนักถึงภัยของการทำลายและสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและมลภาวะของสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๓๕

มูลนิธิชัยพัฒนาซื้อพื้นที่เพิ่มอีกประมาณ ๑๕ ไร่ และจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ส่วนแรกร้อยละ ๓๐ ใช้สร้างสระน้ำ

ส่วนที่ ๒ ประมาณร้อยละ ๓๐ ใช้ทำนา ส่วนที่ ๓ ประมาณร้อยละ ๓๐ ใช้ปลูกพืชผสมผสาน และส่วนที่ ๔ ประมาณร้อยละ ๑๐ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย โรงเรียนเลี้ยงสัตว์ และคันดินคูน้ำ และทรงให้นักวิชาการทำการศึกษาค้นคว้าและทดสอบตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” นอกจากนี้ได้ทรงให้กรมวิชาการเกษตรทำการทดสอบระบบเกษตร “ทฤษฎีใหม่” อีกแห่งหนึ่งที่บ้านกุดตอแก่น ตำบลกุดสินคัมเก่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ในพื้นที่ ๑๓ ไร่ ๓ งาน และทรงมี

พระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน เพื่อป้องกันอุทกภัยและเก็บกักน้ำสำหรับแปลงเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ที่จะขยายผลในอนาคต

๒๕ มกราคม ๒๕๓๖

ทรงมีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำที่บ้านห้วยหินขาว ตำบลเขาดิน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ในพื้นที่ประมาณ ๔๘๐ ไร่ สามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ – ๘๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เพื่อให้สามารถส่งน้ำระบบท่อมายังแปลงเกษตร “ทฤษฎีใหม่” พื้นที่รวมกันประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ เพื่อให้เป็น “ทฤษฎีใหม่” ที่สมบูรณ์

ทรงพระกรุณาพระราชทานเปลี่ยนชื่อ “วัดมงคล” เป็น “วัดมงคลชัยพัฒนา”

๕ มีนาคม ๒๕๓๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการทำแปลงเกษตร “ทฤษฎีใหม่” เพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่ของ กปร. และนักวิชาการเป็นการส่วนพระองค์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง
๖ ศูนย์ (เขาหินซ้อน ห้วยฮ่องไคร้
ภูพาน พิบูลทอง ห้วยทราย
และอ่าวคุ้งกระเบน) ขยายผล
การทดสอบเกษตร “ทฤษฎี
ใหม่” ไปในพื้นที่

กรมพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทยร่วมกับ

กปร. ขยายผล “ทฤษฎีใหม่” ไปในเขตชลประทานทั่วประเทศภายใต้โครงการ
“น้ำเพื่อชีวิต”

๕ กรกฎาคม ๒๕๓๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทาน
สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ซึ่งอยู่
บนเขตเทือกเขาภูพาน อำเภอ
ดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อ
ให้สามารถส่งน้ำให้แก่ราษฎร
ในเขตอำเภอดงหลวงและส่วน
หนึ่งผืนน้ำลงไปเติมอ่างเก็บน้ำ
ลำพะยังตอนบน ซึ่งอยู่ใน
เขตอำเภอเขาวง จังหวัด
กาฬสินธุ์ เพื่อช่วยเหลือ
ประชาชนที่ทำการเกษตร
“ทฤษฎีใหม่”

๔ ธันวาคม ๒๕๓๗

ในวโรกาสที่พระราชทานพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลากรต่างๆ ที่เข้าถวายชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชปรารภเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์พระราชดำรัสดังกล่าวในโอกาสต่อมา พร้อมกับแนบรายละเอียดเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑” ซึ่งทรงนิพนธ์เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๗ และ “ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๒” และ “ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๓” ซึ่งทรงนิพนธ์เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ และ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ตามลำดับไว้ด้วย

๑๒ มกราคม ๒๕๓๘

กรมวิชาการเกษตรเริ่มทำการทดสอบ “ทฤษฎีใหม่” ตามศูนย์และสถานีทดลอง ๒๖ แห่งทั่วประเทศ โดยอาศัยข้อมูลจากแปลงทดสอบที่ วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี และเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

๔ ธันวาคม ๒๕๓๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” แก่ผู้เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

พ.ศ.๒๕๓๙

เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในประเทศไทย

พฤศจิกายน ๒๕๓๙

นายโสภณ สุภาพงษ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด จัดตั้งบริษัท “มงคลชัยพัฒนา” เพื่อสนับสนุน “ทฤษฎีใหม่” ขั้นที่ ๓ มีผู้ถือหุ้น ดังนี้ ๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๕,๓๐๐

หุ้น ๒) บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด ๑๔,๒๙๓ หุ้น และมีบุคคลอื่นๆ อีก ๗ คนๆ ละ ๑ หุ้นรวม ๓๐,๖๐๐ หุ้น

พ.ศ.๒๕๔๐

เศรษฐกิจวิกฤตรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สถาบันการเงิน ธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการค้า และโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งต้องหยุดกิจการ พนักงานและคนงานจำนวนมากตกงานและว่างงาน ผู้ที่เคยมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดต้องกลับถิ่นเดิม ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานราชการหลายแห่งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” และเร่งการขยายผล

ตุลาคม ๒๕๔๐

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ และมีแนวทางโครงการ “ทฤษฎีใหม่” รวมอยู่ด้วย

๔ ธันวาคม ๒๕๔๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” แก่ผู้เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

๙ ธันวาคม ๒๕๔๐

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกรอบนโยบายมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเสนอ ๖ มาตรการ ซึ่งมีมาตรการโครงการ “ทฤษฎีใหม่” รวมอยู่ด้วย

๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๐

สำนักงาน กปร. ประชุมทบทวนวิธีประสานงานและดำเนินงานโครงการ “ทฤษฎีใหม่” ที่ถูกต้องแก่นักวิชาการของหน่วยราชการต่างๆ

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก) มีมติอนุมัติเงิน ๕๔.๖๘ ล้านบาท ให้สำนักงานปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ตามโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

๔ มีนาคม ๒๕๔๑

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประชุมทบวงและทำความเข้าใจแนวทางขยายผล “ทฤษฎีใหม่” แก่ผู้ปฏิบัติงานระดับจังหวัด

๒๖ มีนาคม ๒๕๔๑

สำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด ประชุมทำความเข้าใจ “หลักการและแนวทางสาริตทฤษฎีใหม่” แก่ผู้บังคับหน่วยฝ่ายอำนวยการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานข้อเสนอแนะเพิ่มเติมผู้เฝ้ารับเสด็จ ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

ในวโรกาสที่พระราชทานพระราชดำริแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานแนวทางที่ถูกต้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “ทฤษฎีใหม่”

จัดพิมพ์โดย
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑๐๗๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐
โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒

<http://www.rdpb.go.th>

